

НАУКА БЕЗ КОРДОНІВ
МІЖНАРОДНІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

*IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«НАУКА ТА ОСВІТА В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»**

Тези доповідей

Частина II

28 лютого 2018 р.

Дніпро
2018

УДК 0.82

ББК 94.3

Наука та освіта в умовах трансформації суспільства: IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Дніпро, 28 лютого 2018 р. – Ч. 2. – Дніпро: НБК, 2018 – 100 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на IV міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Наука та освіта в умовах трансформації суспільства». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Андрусяк І. П. Наталія Кобринська та формування українського жіночого руху, його роль у боротьбі за гендерну рівність.....	5
Римарчук Р. М., Римарчук Г. С. Правове регулювання права інтелектуальної власності: зарубіжний досвід.....	10
Спіцина Е. Р., Лакуста О. М. Правовий статус судового експерта крізь призму українського та американського законодавства.....	15

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Лаш А. С. Інституційні проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації.....	22
---	----

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Лупак Н. М. Інтерактивні вправи з метафоричними асоціативними картами в педагогічній практиці.....	27
Олійник А. В. Використання життєдайного потенціалу релігійної віри у психопрофілактиці суїцидальних тенденцій.....	31

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Азаров Е. О. Використання мультимедійних технологій на уроках інформатики.....	37
Азарова О. А. Театралізація як засіб підвищення мотивації учнів...	41
Артюх Л. В. Особливості вивчення математики у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю.....	44
Біленька О. Б., Романюк М. М. Про використання тестових технологій на семестрових екзаменах з фізики.....	49

Васильєв Є. Р., Тахтарова І. А. Позитивні і негативні аспекти змішаного навчання.....	56
Вірченко В. І. Роль сучасних технологій навчання в освітньому просторі.....	61
Гаврилюк М. В., Зінчук І. В. Оцінювання якості професійної діяльності педагогічних працівників.....	66
Гончарук В. В. Педагогічні умови розвитку екологічної культури студентів природничих спеціальностей.....	68
Гузій І. С. Професійна підготовка майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу.....	74
Гук Л. І. Чинники становлення й розвитку особистості Егертона Раєрсона.....	78
Zakonov S. P. Internet-based materials in legal case studies.....	81
Козьміна Н. А. Професійно-орієнтоване спілкування на заняттях з англійської мови в технічних вузах.....	84
Костроміна К. О. Формування математичної компетентності в умовах реформування системи освіти.....	86
Пилипенко Т. С. Особливості навчання англійської мови в старшій школі на сучасному етапі.....	90
Скирда А. Є. Справедливість та досконалість як цілі освіти обдарованих в Австралії.....	94

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО РУХУ, ЙОГО РОЛЬ У БОРОТЬБІ ЗА ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ

Андрусяк І. П.,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри історії держави і права

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Ідея гендерної рівності, як суспільної рівності людей незалежно від статі, попри відносно недавню появу самого терміну «гендер», є настільки ж давньою, наскільки й ідея рівності всіх людей. Тому критеріями прогресивного розвитку суспільства є поширення ідеї рівності на все ширші й ширші верстви населення та покращення становища і статусу жінки в суспільстві. Кожна нова історична епоха приносить своє розуміння механізмів та шляхів вдосконалення суспільства.

Утвердження гендерної рівності в сучасному українському суспільстві є однією з умов подальшого успішного та цивілізованого розвитку України. Важливим є збереження історичної тяглості та неперервності. В іншому випадку кожне нове покоління змушене буде повторювати все з початку.

Поява новітньої ідеї гендерної рівності в українській правовій думці припадає на другу половину XIX ст. В тогочасній термінології поняття гендерна рівність вживається в означенні як емансипація жінок, жіночі права, жіноче питання. Спочатку ідея гендерної рівності з'являється в працях М. Драгоманова, О. Терлецького, І. Франка, як

складова ідеї загальнолюдського поступу та національного і соціального визволення. Трохи пізніше вона виокремлюється як в ідеологічному та теоретичному, так і в організаційному плані. Боротьба за гендерну рівність (жіночі права) усвідомлюється як складова прогресивних змін суспільства, тісно пов'язана з політичною свободою, ліквідацією соціального та національного гноблення. При цьому вона є самостійною формою боротьби, з власними цілями, формами та методами, бо ні соціальне, ні національне, ні політичне визволення не веде автоматично до утвердження гендерної рівності.

Організаційною формою такої боротьби стає жіночий рух. Ідеологом, організатором і засновником українського жіночого руху є Наталія Кобринська.

В одній зі своїх статей провідна сучасна дослідниця історії українського жіночого руху Оксана Маланчук-Рибак зазначає: «Ідеологія жіночого руху, а в ширшому розумінні ідеологія емансипації жінок, має декілька рівнів вияву і, відповідно, аналізу та інтерпретації: загальнокультурний, концептуально-теоретичний, рівень конкретних завдань, ідейних постулатів, соціально-економічний, політичний» [1, с. 185]. Проте, не взято до уваги правовий вияв. Аналіз чинного законодавства щодо статусу жінки, змін до нього, які б могли покращити цей статус, інші правові можливості здобуття, забезпечення та захисту прав жінок – той шлях, яким, поруч з іншими формами громадянської активності, яким рухався жіночий рух в усіх парламентських країнах. Використання наданих законодавством можливостей, зміни до законодавства з метою витворення нових можливостей, вплив на депутатів парламенту з метою запровадження бажаних змін – це правова складова боротьби за гендерну рівність. Правові аспекти боротьби за жіночу емансипацію посідають значне місце в діяльності та творчій спадщині Наталії Кобринської. Проте, попри наявність багатьох

досліджень, ця проблематика залишається поза увагою. Роль і значення Наталії Кобринської в українському жіночому русі ґрунтовно проаналізовані в фундаментальних дослідженнях Марти Богачевської-Хомяк [2; 3], Оксани Маланчук-Рибак [4]. Значний інтерес становить і книжка Ірини Книш [5], яка на сьогодні є єдиним монографічним дослідженням життєвого шляху Наталії Кобринської. З останніх досліджень можна назвати статті І. Ворчакової [6] та У. Лукач [7].

Наталя Кобринська була не тільки теоретиком жіночого руху, але й його безпосереднім організатором, натхненником і лідером. Усвідомивши той факт, що справа емансипації жінок, надання їй прав і свобод рівних з чоловіками прав, є в першу чергу завданням самих жінок, вона створює першу українську жіночу організацію. Правова складова, і теоретичного, і організаційного доробку Першого українського борця за права жінки [8] становить особливий інтерес та потребує скрупульозного аналізу. Це обумовлено не тільки потребою переосмислення шляхів становлення і розвитку ідеї гендерної рівності в українській правовій думці, але й актуальністю цього досвіду для сучасності.

Боротьба за жіночі права, що її розпочала своєю організаторською та творчою діяльністю Наталя Кобринська в контексті 70-х років XIX – першого десятиліття XX ст. передбачала три базові права: доступність для жінок всіх форм освіти, включаючи вищу школу; з цього випливало друге право – доступність всіх, в першу чергу і головно, інтелектуальних професій. Наявність цих двох прав забезпечувала жінкам з вищих та середніх (зокрема, духовенства) верств суспільства економічну свободу і незалежність. І третє право – це виборче право, право обирати та бути обраним до представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Всі ці права стали реальністю ще за її життя. Проте здобуття зазначених прав не зняло проблеми гендерної рівності, а тільки підняло її на новий якісно вищий рівень. Жіночий рух, вплив жінок

на суспільні, політичні, культурні процеси в першій третині ХХ ст. піднявся на якісно новий рівень, як зрештою і все суспільство загалом. Проте змінилося і розуміння рівноправності статей.

Використовуючи передбачені чинним законодавством можливості Наталія Кобринська засновує першу українську жіночу громадську організацію, скликає і проводить перше жіноче віче, видає альманахи, в яких об'єднує інтелектуальні зусилля жінок з різних частин українських земель. Іншими словами вона наочно демонструє можливість ефективної діяльності спрямованої на покращення становища жінок, досягнення гендерної рівності за умови активного використання самими жінками наявних у них прав. До неї жінки, з огляду на громадську думку, інертність середовища, усталені консервативні традиції, не використовували навіть цих можливостей, не кажучи вже про здобуття інших. Організаційна діяльність Наталії Кобринської переконала українське жіноцтво в тому, що ефективне використання наявних прав, свобод та можливостей передбачених законодавством, веде до їх подальшого розширення та збільшення.

Висловлена та обґрунтована в працях Наталії Кобринської ідея того, що забезпечення і захист жіночих прав, реальне утвердження гендерної рівності не є складовою соціального чи національного визволення, а є окремим аспектом утвердження в суспільстві рівності та справедливості. А тому потребує власних організаційних форм та шляхів і методів боротьби, і, що найважливіше, усвідомленого бажання та громадсько-політичної активності з боку самих жінок.

Ідейно-духовна спадщина Наталії Кобринської, теоретичні та організаційні здобутки українського жіночого руху, які на сьогодні залишаються поза увагою юридичної науки потребують поглибленого вивчення, осмислення та ефективного використання в процесі

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сучасній Україні.

Література:

1. Маланчук-Рибак О. З історії ідейних концепцій українського жіночого руху XIX – початку XX ст. / Оксана Маланчук-Рибак // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Праці історично-філософської секції. – Т.ССXXXVIII. – Львів : Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові, 1999. – С.185-235.
2. Богачевська Марта. Доля України – жіночого роду/ Марта Богачевська-Хомяк. – К. : Воскресіння, 1993. – 110 с.
3. Богачевська-Хомяк Марта. Білим по білому. Жінки в громадському житті України 1884-1939/ Марта Богачевська-Хомяк. – К. : Либідь, 1995. – 424 с.
4. Маланчук-Рибак Оксана. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини XX ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст / Оксана Маланчук-Рибак. – Чернівці : Книга XXI, 2006. – 500 с.
5. Книш Ірена. Смолоскип у темряві / Ірена Книш. – Вінніпег : Накладом автора, 1957. – 302 с.
6. Ворчакова І. Визначна роль Н. Кобринської у зародженні та становленні жіночого руху в Україні / І. Ворчакова // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К. ; Миколаїв, 2008. – Вип. 14. – С. 129-136.
7. Лукач У. Р. Національне та жіноче питання в ідейно-політичній спадщині Наталії Кобринської / У. Р. Лукач // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К., 2012. – Вип. 67 (№ 12). – С. 720-725.
8. Першому українському борцеві за права жінки. – Львів : Союз Українок, 1921. – 16 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Римарчук Р. М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Римарчук Г. С.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Система захисту права інтелектуальної власності є одним із стрижнів формування правової держави, стимулювання її економічного розвитку, соціального прогресу, впровадження наукових та технологічних інновацій.

Японія стоїть на другому щаблі в рейтингу країн після США з витрат на наукові дослідження. Якщо порівнювати, то в більшості країн пріоритетом є захист прав власників, тоді як в Японії це «суспільна корисність» об'єкта інтелектуальної власності. Саме тому практичному застосуванню інновацій приділяють увагу передовсім. Відповідно, перевагу віддають захисту патенту, який використовують на практиці. У країні створено таке середовище, в якому підтримку мають ті національні підприємства, які успішно вдосконалили іноземні технічні досягнення.

Міністерство міжнародної торгівлі та промисловості Японії вимагає від іноземних компаній, які діють на її території, видавати

ліцензії всім вітчизняним компаніям, що мають намір використовувати їхні технології. Міністерство також встановило жорсткі ставки ліцензійних платежів, щоб позбавити японські компанії від додаткових видатків на ринку технологій. На відміну від права США, за яким власником прав на об'єкт є той, хто його вперше застосував, а не зареєстрував, у Японії розвинута система всебічного сприяння національним компаніям у вдосконаленні технологій виробництва товарів [1].

Захист права інтелектуальної власності Китаю відбувається у двох напрямках: по-перше, адміністративний напрям, коли правовласник реєструється у відповідному місцевому адміністративному органі, та, по-друге, судовий напрям, за допомогою якого заяви і скарги реєструють в органах судової системи. У Китаї створено спеціальні суди з розгляду справ щодо інтелектуальної власності в рамках системи цивільних судів. Органи, відповідальні за реалізацію політики у сфері охорони та захисту права інтелектуальної власності: Державне управління інтелектуальної власності, Патентне відомство, Державне торгово-промислове управління, Відомство з питань торгових марок, Державне управління з питань авторських прав, Головне державне управління КНР з питань контролю якості, інспекції та карантину, Головне митне управління, Управління громадської безпеки (міліція) та прокуратура, Регіональне бюро у справах інтелектуальної власності [2, с. 1-17].

Охорона права інтелектуальної власності в Польщі відбувається у двох суміжних сферах: охорона авторських та суміжних прав, і майнових, і немайнових, та промислових прав (патентних прав на корисні моделі, торговельні марки, промислові зразки, географічні зазначення походження товарів, топографічні інтегральні мікросхеми). Органом державної влади, відповідальним за здійснення охоронної функції визначених прав, є Патентне відомство республіки Польща. Патентне

Відомство Польщі було створено 28 грудня 1918 р., а 1924 р. було зареєстровано першу торговельну марку та видано перший патент. Патентне Відомство функціонує відповідно до Закону про промислову власність від 30 червня 2000 р. Цей суб'єкт виступає центральним адміністративним органом з компетенцією у сфері охорони прав на промислову власність [3].

Разом з тим, беручи до уваги членство Польщі в Європейському Союзі, творці об'єктів інтелектуальної власності можуть отримати реєстрацію торговельної марки в Європейському офісі з питань гармонізації внутрішнього ринку та реєстрацію патентних прав у Європейському патентному офісі. Із цього питання був ухвалений Закон від 14 березня 2003 р., що стосується видачі європейського патенту та його дії на території республіки Польща.

Органи, відповідальні за здійснення наглядово-виконавчих функцій республіки Польща у сфері захисту прав споживачів та боротьби з економічними злочинами, зокрема боротьби зі збутом контрафактної продукції та піратством: Департамент (Відомство) з питань конкуренції та захисту прав споживачів (Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów), Міністерство юстиції (Ministerstwo Sprawiedliwości), Міністерство закордонних справ (Ministerstwo Spraw Zagranicznych), Міністерство внутрішніх справ та адміністрації (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji), Центральне Відомство статистики (Główny Urząd Statystyczny), а також митниця (Sluzba Celna), прокуратура (Prokuratura) та суди (sądy).

Агентство з інтелектуальної власності республіки Узбекистан є державним органом забезпечення реалізації національної політики у сфері правової охорони та регулювання права інтелектуальної власності. Агентство виступає також спеціалізованим органом державної влади, на

який покладено функції реєстрації і контролю діяльності організацій з використання майнових прав на колективній основі [4].

Державний центр з компетенцією в питаннях забезпечення права інтелектуальної власності в королівстві Норвегії представлений Відомством промислової власності при Міністерстві торгівлі та промисловості. Першочерговим завданням цього органу виступає підтримка промисловості та сприяння економічному зростанню. Традиційно, відомство приймає заявки на видачу патентів і свідоцтв, досліджує й оцінює об'єкти інтелектуальної власності, наглядає за діяльністю підприємств у відповідних сферах [5].

Одним із прикладів діяльності державного апарату в руслі контролю за діяльністю суб'єктів підприємництва, а зокрема з боротьби та запобігання збуту контрафактної продукції, є Швейцарія. До прикладу, швейцарський федеральний Інститут інтелектуальної власності як державний федеральний орган наділений повноваженнями забезпечувати охорону права інтелектуальної власності та загалом усі питання в цьому контексті. Одним із завдань Інституту є створення законодавчої бази задля регламентації правовідносин у сфері інтелектуальної власності та разом із цим ведення боротьби з виготовленням і збутом контрафактної продукції і піратством для того, щоб надати правовласникові можливість і засоби захисту від правопорушень. Статистика федеральної митної служби свідчить, що з кожним роком збільшується число виявлених контрафактних товарів та шляхів його реалізації.

У порядку рецепції найбільш вдалої практики держав у сфері адміністративно-правової охорони та захисту права інтелектуальної власності, слід звернути увагу на посилення державного регулювання з боку правоохоронних органів, митної служби та антимонопольного комітету такого проблемного аспекту, як фальсифікація та піратство, обіг контрафактної продукції на території держави та її виготовлення з метою

реалізації за кордоном. У вигляді органу з дорадчими функціями варто використовувати практику створення постійних платформ та робочих груп з питань інтелектуальної власності при центральному апараті виконавчих органів влади. Така ініціатива підтвердила свою дієвість у низці країн (Японія, Китай, Швейцарія) та принесла відповідні результати, що, своєю чергою, сприяло підвищенню рівня охорони прав та обізнаності суспільства з проблемами галузі.

Література:

1. Коновалов В. М. Интеллектуальная собственность [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://msk.treko.ru>
2. Махров А. В. Об охране и защите прав интеллектуальной собственности в Китае [Електронний ресурс] / А. В. Махров ; Торговое Представительство Российской Федерации в Китайской Народной Республике. – Режим доступу : www.russchinatrade.ru
3. Патентне Відомство Республіки Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uprp.pl
4. Агентство по интеллектуальной собственности Республики Узбекистан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.patent.uz/eng/index.htm>
5. The conditions of the judicial and administrative protection of copyright in China WU SHULIN – Duke Journal of comparative and international law. – 1998. – Vol. 9, iss. 1 – P. 241–247.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДОВОГО ЕКСПЕРТА КРІЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Спіщина Е. Р.,

завідувач відділу дослідження матеріалів, речовин та виробів

Чернівецький науково-дослідний

експертно-криміналістичний центр МВС України

м. Чернівці, Україна

Лакуста О. М.,

судовий експерт

Чернівецький науково-дослідний

експертно-криміналістичний центр МВС України

м. Чернівці, Україна

Актуальність. Судово-експертна діяльність як «інтегральний інструмент» боротьби зі злочинністю повинна завжди динамічно розвиватися, глобально використовуючи при цьому інноваційні досягнення науково-технічного прогресу. Впровадження передового зарубіжного досвіду у сфері судово-експертної діяльності дозволить максимізувати збір інформаційно-доказової бази за мінімальний часовий термін після скоєння кримінального правопорушення [1, с. 57]. Крім того, реалізація інтеграції судово-експертної діяльності на міжнародному просторі приведе до гармонізації та удосконалення експертного національного законодавства, наукових основ експертизи, упровадження наукового досвіду інших держав [2, с. 19].

Мета – провести гносеологічний аналіз правового статусу судового експерта в Україні та Сполучених Штатах Америки (США).

Стан дослідження. Багатоманітні аспекти даної проблеми досліджували такі науковці як Н. І. Клименко, С. М. Драчук, В. Г. Хлань, Р. Л. Степанюк, С. П. Лапта, В. М. Бондар, В. М. Бараняк, М. О. Джумайни, В. В. Юсупов, І. В. Білоус та інші.

Виклад основних положень. Професія судового експерта належить до найбільш складних і відповідальних серед різних напрямків роботи органів внутрішніх справ. Експерт повинен бути висококваліфікованим спеціалістом, з широкою загальною ерудицією, глибокими професійними знаннями та стійкими вміннями і навичками, оскільки від його висновків залежить вирішення тієї чи іншої справи та розв'язання різноманітних проблем, що виникають у сучасному суспільстві [3, с. 7].

Зазначимо, що слово «експерт» походить від латинського «*expertus*», що трактується як досвідчений, обізнаний. При цьому, у науково-популярній літературі даний термін поданий як фахівець, що робить експертизу [4, с. 153], а у юридичній – як особа, що володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, якій слідчим органом, суддею чи судом доручено провести експертизу й за її результатами надати повний обґрунтований письмовий висновок [5, с. 177; 6, с. 32].

Відмітимо, що в українському законодавстві впроваджено поняття «судовий експерт», яке запозичене із німецької процесуальної доктрини де вказано, що «судовий експерт – помічник суду». Відмінною рисою можна вважати ту обставину, що експерт розглядався одночасно як суддя факту. Судовий експерт, аналогічно як і суд або ж суддя, вирішував питання, які мають значення для кримінальної справи з тією різницею, що експерт здійснював таку роботу на основі спеціальних знань [7, с. 139].

З розвитком науки кримінального процесу змінювалося і правове становище судового експерта. Крім того, у науці кримінального процесу існують концепції, які обґрунтовують наступні позиції щодо розуміння

сутності судового експерта як учасника кримінального провадження: 1) концепція «наукового судді» – висновок експерта ототожнювався із вироком суду, а судовий експерт – як «науковий суддя»; 2) концепція «судовий експерт – помічник суду»; 3) концепція «судовий експерт – свідок»; 4) концепція «судовий експерт – самостійний учасник судочинства» [7, с. 140].

Зрештою, різні правові системи світу по-різному регламентують правове становище експерта. Зокрема, європейська континентальна доктрина визначає правове становище експерта як помічника судді, а англо-американська – як свідка [8, с. 43]. Прикладом можуть слугувати Федеральні правила про докази (*The Federal Rules of Evidence – FRE*), де для позначення експерта вживається термін «expert witness» (експерт-свідок). Зазначимо, що процесуально-правовий статус «expert witness» у США передбачено правилами 702-706 FRE [9].

В українському ж законодавстві прийнято поняття «судовий експерт», яке є міжгалузевим інститутом, що регулюється нормами кримінального процесуального, цивільного процесуального, господарсько-процесуального та адміністративно-процесуального права, а також ЗУ «Про судову експертизу» [10; 11].

Тому на основі гносеологічного підходу здійснено порівняльний аналіз процесуально-правового статусу судового експерта і «expert witness» в Україні та США, результати якого представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз процесуально-правового статусу судового експерта і «expert witness» в Україні та США [9; 10]

Країна	Сполучені Штати Америки	Україна
Законодавчий акт	Федеральних правил про докази (<i>The Federal Rules of Evidence – FRE</i>)	Кримінально-процесуальний кодекс (КПК)
Термінологія	«Expert witness» – експерт-свідок	Судовий експерт

Суть поняття	Свідок, який кваліфікується як експерт за знаннями, навичками, досвідом, практикою чи освітою, може давати покази у формі висновку експерта чи іншим чином, якщо: а) наукові, технічні та інші спеціалізовані знання експерта допоможуть встановити факт, щоб зрозуміти докази, чи вказати на вирішальний факт у поставлених питаннях; б) показання ґрунтуються на достатніх фактах або даних; с) показання є продуктом вірогідних принципів і методів; г) експерт застосував надійні принципи та методи для встановлення фактичних даних справи	Особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань
Процес призначення	Суд може призначити будь-якого експерта, з яким сторони погоджуються, або будь-якого за власним вибором. Проте, суд може призначити лише того, хто погодиться бути експертом. За рішенням сторони або самостійно суд може вимагати від сторін вказати причини, через які не були призначені «expert witness», і може просити сторони подати кандидатури. Крім того, сторони можуть обрати «особистих експертів».	1. Сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого; 2. Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової; 3. Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та в порядку, передбачених КПК
Відвід експерта	«Expert witness» може бути знятий будь-якою стороною	Відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження – суд, який його здійснює. Експерт зобов'язаний заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПКУ.

<p>Обов'язки експерта</p>	<p>1) Повинен повідомити сторони про будь-які висновки (одержані дані), які робить експерт; 2) може бути викликаний для надання показань судом або будь-якою стороною; 3) може бути перехресно допитаний будь-якою стороною, включаючи сторону, яка призначила експерта</p>	<p>1) Особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності – роз'яснити його; 2) Прибути до слідчого, прокурора, суду і дати відповіді на запитання під час допиту; 3) забезпечити збереження об'єкта експертизи; 4) Не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків; 5) Заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПКУ; 6) Експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів; 7) У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомляє про неможливість проведення експертизи.</p>
---------------------------	---	---

Як бачимо з представленої інформації законодавча база США розглядає «expert witness» як свідка, чия думка приймається суддею в якості експерта. Суддя може розглянути спеціалізовані (наукові, технічні

чи інші) показання фахівця про докази чи факти на засіданні суду в рамках спеціалізації експерта, і розглядається як «Висновок експерта». «Expert witness» можуть також надавати «експертні докази» у межах своєї компетенції. Натомість, в Україні правовий статус визначає незалежність судового експерта як учасника процесу, у якого відсутня об'єктивна зацікавленість судового експерта у результатах експертного дослідження, які могли б вплинути на перебіг справи. Разом з тим, судовому експерту чітко визначені процесуальні права та обов'язки.

Таким чином, на основі узагальнення та систематизації вищеподаного матеріалу можна провести паралелізм між правовим статусом судового експерта та «expert witness» за такими аспектами як: суть поняття та деякими обов'язками експерта. Разом з тим, за процесуальними аспектами, зокрема, за процесом призначення та відводом, простежуються певні відмінності.

Література:

1. Тимченко О. В. Оптимізація судово-експертної діяльності на основі удосконалення інформаційно-доказової бази з урахуванням світового досвіду / О. В. Тимченко // Вісник ОНДІСЕ. – 2017. – Вип. 2. – С. 57-64.
2. Клименко Н. І. Інтеграція європейської мережі судово-експертних установ / Н. І. Клименко // Криміналістика и судебная экспертиза. – 2015. – Вип. 60. – С. 35-40.
3. Судовий експерт: психологічні аспекти практичної діяльності / С. О. Шевцов, С. М. Лозова. – К.: 2011. – 332 с.
4. Словник української мови : в 11 т. – К.: Наук. думка, 1971. – Т. 2. – 1972. – С. 462.
5. Популярна юридична енциклопедія / [кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – С. 132.

6. Кармаза О. Експерт із питань права в судовому процесі: новели законодавства України / О. Кармаза, Д. Кущерець // Цивільне право і процес. – 2017. – № 10. – С. 32-36.
7. Дудич А.В. Поняття судового експерта як учасника кримінального провадження // Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика. – 2014. – № 6. – С. 138-143.
8. Кравченко А. В. Проблемні питання участі експерта в цивільному судочинстві / А. В. Кравченко, І. І. Зеленкова // Адвокат. – 2011. – № 12 (135). – С. 43-45.
9. The Federal Rules of Evidence (2015) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://federalevidence.com/rules-of-evidence#return_dropbox
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : із змінами від 07 грудня 2017 р. N 2234-VIII // ВВРУ. – 2013. – № 9-13. – Ст. 88 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>
11. Закон України «Про судову експертизу» : із змінами від 19 грудня 2017 р. N 2249-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Лац А. С.,

*аспірант кафедри економіки, безпеки
та інноваційної діяльності підприємства*

*Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки*

м. Луцьк, Україна

В Україні за період незалежності утворилося багато дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств. Проте їхня діяльність практично не можлива через великих монополістів та посередників, які зводять на нівець не лише економічні вигоди, але й господарські цілі та завдання. За кордоном для подолання суперечностей між обмеженими можливостями сільськогосподарських товаровиробників і специфікою функціонування продовольчого ринку, масово і тривалий час використовується кооперація. Роль її настільки важлива, що вона вважається для дрібних товаровиробників одним із факторів виживання в умовах жорсткої ринкової конкуренції. В Україні кооперація не має подібного розвитку у зв'язку з неефективністю та нестабільністю діяльності вже створених сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Це визначило напрям даного наукового дослідження.

Даним питання займалася чимала кількість дослідників: В. М. Жук, Дж. Ходжсон, О. Г. Шпикуляк, А. Н. Нестеренко, М. Й. Малік та ін.

Зародження і становлення кооперативного руху в Україні відбувалося на межі двох століть – XIX-го та XX-го. Українська

кооперація виникла наприкінці XIX століття. В історичному плані розвиток сільськогосподарської кооперації характеризується переходом від простих організаційних форм до більш складних. Цей соціально-економічний процес бере початок від кредитно-страхових і споживчих видів спільної діяльності. З часом у фермерському господарстві багатьох країн кооперація все більше проникає у сферу переробки сільськогосподарської продукції, її збуту, постачання матеріально-технічних засобів членам кооперативів, обслуговування та надання фермерам господарсько-виробничих послуг. Ці напрями розвитку сільськогосподарської кооперації в зарубіжних країнах і нині зберігають пріоритетність.

Одною з вищих форм кооперації є сільськогосподарський обслуговуючий кооператив. Згідно Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та юридичних осіб – виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів [2].

Дане дослідження пропонуємо розглянути з точки зору інституціональної теорії, яка бере в основу аналізу не тільки економічні проблеми, але й пов'язує їх з проблемами соціальними, політичними, етичними, правовими тощо. Саме інституціоналізм має здатність пояснити сучасний стан та перспективи розвитку національних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Теорія інституціоналізму доводить, що сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, це не лише інститут державного

регулювання, але й вихідна системоутворювальна складова економіки внаслідок сформованих інституцій – звичаїв, порядків, традицій, інстинктів та «правил гри».

Інституції формуються і функціонують на благо добробуту індивіда, організацій та суспільства, а в ринковому механізмі набувають форми інститутів. Інститути – це правила, відносно стійкі, сформовані традиціями суспільно-економічного буття організаційні одиниці та нормативно-правові акти, у тому числі економічного спрямування. Вони є структурними одиницями регулювання та саморегулювання економіки і ринку [6, с. 147].

Погоджуючись з думкою Жук В.М. ми також вважаємо, що інституціоналізм це широка наукова течія, не просто теорія, а сукупність доктрин [1, с. 115]. Представники старого інституціоналізму обґрунтовували поняття інститутів як «стійких звичок мислення, властивих великій спільності людей», неоінституціоналісти основою інститутів вважають набір правових норм і неформальних правил («правил гри» за визначенням Д. Норта [4, с. 190]). Важливим в інституціоналізмі є роль державних та наддержавних регуляторних інститутів (за визначенням А. М. Нестеренко [3, с. 415]) і поняття організаційних об'єднань (праця Р. Коуза «Природа фірми»). Поняття «інституту» не має єдиного визначення, тому для нашого дослідження найбільш прийнятним є визначення зроблене Дж. Ходжсоном, за яким інститути – це одночасно і об'єктивно існуючі структури, які є «десь ззовні», і суб'єктивні пружини людської діяльності «в головах людей» [5, с. 464].

В. М. Жук на основі визначення Дж. Ходжсона виділив п'ять узагальнених складових поняття «інституту» [1, с. 123], які ми умовно проідентифікуємо як складові інституціональних основ сільськогосподарських кооперативів.

Отже, в результаті дослідження умовна ідентифікація стосовно сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів вийшла наступна:

- неформальна складова – це звички, стереотипи, переконання членів-учасників кооперативу;
- формальна складова – нормативно-правові акти з регулювання діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- організаційна складова – всі види сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (збутові, переробні, сервісні, постачальницькі, багатофункціональні);
- державна складова – державні органи з регулювання діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (міністерство аграрної політики, ДФС та ін.);
- наддержавна складова – наддержавні регуляторні органи діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (Євросоюз).

Формальні і неформальні інститути по різному в своїй сутності впливають на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, а також по різному видозмінюються в результаті впливу реформ. При цьому перші «десь ззовні» можуть відносно швидко змінюватись, а останні є більш стійкими до змін, формуючись в «головах людей» тривалим періодом, звичками, ментальністю, вірою, порядком у суспільстві.

На основі даного дослідження з'ясувалося, що інституціональна теорія дозволяє такий інститут як сільськогосподарський обслуговуючий кооператив розкласти на інституційні складові та на них основі пояснити стан розвитку кооперативів, знайти та усунути прогалини в їх діяльності.

Література:

1. Жук В. М. Застосування інституціональної теорії у вирішенні проблем розвитку бухгалтерського обліку / В. М. Жук // Фінанси України. – 2010. – № 9. – с. 115-123.

2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 5495-VI від 20.11.2012. Електронний ресурс: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Нестеренко А. Н. Экономика и институциональная теория / А. Н. Нестеренко. – М.: УРСС, 2002. – 415 с.
4. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт; пер. с англ. А.Н. Нестеренко. – М.: Начала, 1997. – 190 с.
5. Ходжсон Д. Экономическая теория и институты: манифест современной институциональной экономической теории / Д. Ходжсон; пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – 464 с.
6. Шпикуляк О. Г. Інституціоналізм як методологія міждисциплінарного пошуку в економічній теорії / О. Г. Шпикуляк. – Економіка АПК. – 2009. – № 11. – с. 141-147.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ З МЕТАФОРИЧНИМИ АСОЦІАТИВНИМИ КАРТАМИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Лунак Н. М.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Гуманізація та демократизація вітчизняного освітнього процесу визначає нові пріоритети навчання і виховання, потребує формування ініціативної особистості, здатної до активної творчої праці. Цілеспрямований розвиток індивідуальності можливий лише тоді, коли теорія освіти не тільки декларуватиме необхідність педагогічної творчості, а й систематично втілюватиме її у навчальну практику за допомогою доцільних методів і технологій.

Здатність особистості вибудовувати і перебудовувати свої дії, мотиви, потреби реалізується лише за умов інтерактивного навчання, яке допоможе їй сформувати вміння і навички самостійно аналізувати певні явища, події, процеси тощо, розуміти і осмислювати зміст навчального матеріалу, стимулювати пізнавальну активність.

Серед розмаїття інтерактивних технологій, методів і вправ, які широко застосовуються у педагогічній практиці, варто виокремити роботу з метафоричними асоціативними картами, як оригінальний спосіб збору інформації та дієвий засіб формування творчого мислення.

«Метафоричні асоціативні карти – це універсальний психологічний інструмент, який базується на метафорі, апелює до підсвідомості людини і використовується як для діагностики, психокорекції, психотерапії, так і розвитку людини, розкриття її творчих здібностей та коучингу» [3, с. 21].

Метафоричні асоціативні карти – це тематичний набір карток із зображенням людей, тварин, пейзажів, предметів, абстракцій тощо. Деякі посібники поєднують картку з надписом – таке поєднання слів і карток створює гру смислів. У роботі з метафоричними картами активізується спонтанний діалог між двома півкулями головного мозку, завдяки якому пробуджується інтуїція і народжується оптимальне рішення [2].

МАК як посібник дозволяє швидко отримати необхідний обсяг інформації для якісної роботи зі студентами, діагностуючи їхні актуальні переживання і потреби, незавершені внутрішні процеси. Карти наочно демонструють стан будь-яких міжособистісних відносин або картину взаємин людини з будь-якими ідеями і образами з її зовнішньої чи внутрішньої реальності. Метафоричні карти називають ще асоціативними, тому що викликають асоціації, завдяки яким людина проживає свою власну історію, актуалізує ту чи іншу проблему. В одному і тому ж зображенні різні люди бачать абсолютно різні образи або феномени, і у відповідь на цей візуальний образ кожен вибудовує свій внутрішній текст актуальних переживань [1].

Застосування метафоричних карт у педагогічній практиці веде до створення особливого контексту, в якому кожен отримує бажаний результат із унікальною відповіддю. Вільна імпровізація образів і смислів призводить до пошуку метафор, а відтак до самовираження через зображення. Метафоричні ресурси істотно розширюють діапазон моделювання дійсності, сценарії розгортання подій тощо.

За допомогою метафоричних карт можна вибудувати діалог з образами: уявити образ, як реальний об'єкт, ставити запитання образу і відповідати від його імені чи ввійти в роль образу і промовити монолог, що розкриватиме почуття і наміри образу [5].

Пізнавальні властивості метафори досліджували М. Блек, В. Телія, Е. Кассіер, П. Рікер, А. Річардс та ін. Вони вбачають у метафорі фундаментальний прийом пізнання і концептуалізації дійсності, який дозволяє досягти найвіддаленіших ділянок концептуального поля, робить сутності абстрактного характеру доступними нашій думці. Метафора постає засобом мовної репрезентації при перенесенні знань з однієї змістовної сфери на іншу, допомагає зрозуміти світ і осмислити навколишню дійсність, слугує джерелом того, що виявляється предметом мислення і способом дії людини [4, с. 237-238].

Наприклад, асоціативні карти метафоричних трансформацій Мета-арт (авт. В. Назаревич) – інноваційний психолого-педагогічний інструмент для самоаналізу та роботи зі студентами з метою структурування внутрішнього простору та розвитку асоціативного мислення. Тридцять шість абстрактних малюнків, різних за формою і кольором, з образами, символами є одним незавершеним текстом з базовими архетипними трансформаціями. Картки не мають конкретної назви та значення, тому будь-яка інтерпретація буде правильною, будь-яка назва буде персональним символом для метафори – нової власної історії. Працюючи з Мета-арт картами можна знайти відповіді на питання внутрішнього характеру («Що мене хвилює зараз?», «Як я уявляю свою мрію?», «Який колір щастя?», «Яким я бачу своє майбутнє?» тощо). Розклавши всі карти, потрібно обрати різні комбінації зображень, які й будуть відповіддю на запитання. У картах є підказки (колір, лінія, форма), що будуть символічними кроками для вирішення проблеми. Можна вибрати з колоди дві або три схожі карти, знайти відмінності та

зафіксувати їх на папері. Після цього проаналізувати побачене та знайти асоціації з питанням, на яке потрібно відповісти. Для тренування креативності та уяви можна виконувати такі вправи:

Вправа 1. На будь-яку карту знайти якнайбільше образів, відповісти, на що схожа ця карта.

Вправа 2. Вибрати дві карти і визначити максимальну кількість спільних і відмінних ознак.

Вправа 3. Обрати декілька карт і скласти власну історію.

Вправа 4. Вибрати одну карту і впродовж однієї хвилини назвати ті образи, які не виникають.

Вправа 5. Знайти приховані зображення, подані на карті лише частково, та розказати про них.

Вправа 6. За допомогою різних карт доповнити зображення так, щоб отримати цілісну картину.

У роботі з картками студент висловлює своє ставлення до зображення, аналізує асоціації, які виникають, співвідносить з актуалізованими переживаннями, спогадами. Метафоричні карти консоліднують роботу обох півкуль головного мозку, що призводить до виявлення нових способів мислення, активізують ресурси інтуїції, розвивають уяву, стимулюють емоційний інтелект.

Література:

1. Блінов О. А. Поняття метафоричних асоціативних карт та їх використання в психологічній реабілітації / О. А. Блінов // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 19 березня 2015 р. / За аг. ред.. Е. В. Лузік, О. М. Акмалдінової. – К.: НАУ, 2015 р. – С. 14.
2. Блінов О. А. Метафоричні асоціативні карти як сучасний метод психологічної хірургії / О. А. Блінов // Актуальні проблеми соціології,

психології. Педагогіки: зб. науки пр.. Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2016. – Вип. 4 (29). – С. 6 – 11.

3. Верникова Н. Метафорические ассоциативные карты – универсальный инструмент для максимальных результатов. / Н. Верникова // Практическая психология. – Винница: ЧП и ТД «Эдельвейс и К», 2014. – 124 с.

4. Лаврук Т. Символічно-метафорична складова геополітичної моделі світу / Тарас Лаврук // Spheres of culture. Volume VI. Maria-Curie-Sklodovska University in Lublin. – Lublin. – 2013. – 358 с.

5. Линде Н. Д. Эмоционально-образная (аналитически – действенная) терапия: чувство – образ – действие. – М. Генезис, 2015. – 384 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЖИТТЄДАЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕЛІГІЙНОЇ ВИРИ У ПСИХОПРОФІЛАКТИЦІ СУЇЦИДАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Олійник А. В.,

старший викладач кафедри

теоретичної та практичної психології

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Помітне зростання кількості самогубств та суїцидальних спроб у сучасному світі зумовило поглиблене вивчення цієї проблеми у різних країнах, пошук ефективних засобів психопрофілактики та психотерапії аутодеструктивності. З року в рік збільшується кількість наукових праць, присвячених пошуку найбільш дієвих із них: феномен суїциду є предметом серйозних наукових розробок представників низки суміжних

наук – філософії, психології, психіатрії, соціології, етнографії, антропології, культурології, біології та ін. Але, як свідчить статистика, чисельність аутодеструктивних дій у світі продовжує зростати, причому серед різних категорій населення, що й пояснює необхідність подальшого наукового пошуку дієвих засобів попередження формування суїцидальних тенденцій, розширення системи превентивно-профілактичних заходів протидії аутодеструктивності.

Смерть – трагедія, а добровільна смерть – трагічне безглуздя. Науковці з усього світу докладають максимум зусиль у боротьбі з невиліковними захворюваннями з метою збереження життя, водночас суїциденти знищують його.

Цілковито позбавити суспільство від цього жахливого явища неможливо, враховуючи сукупність чинників, які спричиняють його, але з метою зменшення кількості аутодеструктивних дій необхідно активно формувати ставлення сучасної молоді людини до власного життя, життя взагалі як до найвищої цінності, шукати найбільш ефективні шляхи гармонізації душевного стану людини, прищеплювати їй активні життєствердні антисуїцидальні диспозиції.

Дієвим чинником протидії аутодеструктивності є релігійна віра з її потужним антисуїцидальним потенціалом, віра в Бога. У результаті ґрунтовного теоретичного та емпіричного вивчення проблеми впливу релігійної віри на суїцидальність суб'єкта (особи та групи) ми дійшли висновку про потужність її психопрофілактичного та психотерапевтичного потенціалу загалом і щодо запобігання формуванню аутодеструктивних нахилів зокрема. Ефективність психопрофілактики та психотерапії суїцидальності засобами релігії (прикладом якої є логотерапія В. Франкла) полягає у гармонізації та інтеграції психіки людини на основі високих екзистенційних смислів життя (суперсмислів), здатних вселяти життєву наснагу та радість існування [5].

Досягнення релігії у психотерапевтичній сфері є особливо значними. Вселяючи ґрунтовне, всеохопне почування безпеки, оптимістичної надії, вона чинить могутній психотерапевтичний та психопрофілактичний вплив [4, с. 188]. На протигагу раціональному підходу до життя, як свідчать наукові дослідження, життєва практика, щира віра в Бога убезпечує від екзистенційної тривоги, страху та відчаю (які є психологічними чинниками суїцидальності), допомагає індивідам психологічно укорінитись у найвищий авторитет, який обіцяє їм порятунок від загрози зла та смерті, вселяє життєву наснагу, радість буття, оптимістичне сподівання на майбутнє.

Змінюючи засади людського духу, релігійна віра розширює межі духовного життя, відкриває перед людиною можливість реалізувати скриті невичерпні духовні резерви у боротьбі з життєвими негараздами. Наголошуючи на хибності надмірної зацикленості людини на проголошеній суспільством нестабільній системі цінностей (кар'єрному рості, досягненні «належного» соціального статусу, накопиченні матеріальних статків та ін.), вітально зорієнтована релігійна віра натомість утврджує найвищою цінністю життя людини (у всіх його проявах) й усе те, що сприяє йому, – саме у цьому її потужний психопрофілактичний вплив, здатний протидіяти суїцидальним тенденціям.

Використання життєдайного потенціалу релігійної віри у психопрофілактиці суїцидальних тенденцій ґрунтується на:

- життєствердному релігійному трактуванні людського життя як абсолютної цінності;
- успішності розв'язання релігією основної людської проблеми – скінченності земного існування, що є джерелом болісних екзистенційних переживань абсурдності життя;

- релігійному тлумаченні хибності вузькоєгоїстичного, утилітарно-меркантильного способу життя, сприятливого щодо формування аутодеструктивності, й орієнтації на високодуховні екзистенційні смисли;
- життєдайності релігійного обґрунтування страждань людини;
- могутньому катарсичному потенціалі віри в Бога;
- сприянні релігійної віри почуванню людиною душевної гармонії та згоди, відтак – протидії формуванню депресивно-невротичних деструкцій у її психіці, сприятливих щодо суїцидальності [2].

У межах гуманістичної парадигми наука не володіє переконливими, раціонально виваженими аргументами, спроможними звільнити людину від мук суперечливого безутішного існування і, напевно, ще дуже нескоро виробить їх. Вона спроможна лише пропонувати людині в міру її можливостей вдосконалювати світ і себе в ньому.

Власне, саме́ слово «віра», яке у реальному, повсякденному житті використовується не лише у релігійному, але й у нерелігійному значенні, тлумачиться як впевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь [3]. Така впевненість передбачає досягнення психічної рівноваги людини, постає могутнім стимулом для мобілізації внутрішньої духовної сили задля подолання життєвих негараздів, сприяє умиротворенню людської душі, що суперечить формуванню суїцидальних станів. Віра породжується не лише Богом, невичерпний життєдайний потенціал віри закладений у кожному з нас: дитина вірить батькам, друг вірить другу, кохана коханому, людина вірить у свій народ.

Дослідження етимології слова «віра» (слід зазначити, що у різних мовах воно фіксує різні сторони цього абстрактного поняття) допомагає побачити всю його багатогранність. Зокрема, українське, російське слово «віра» походить від дієслова «вірити», тобто довіряти, що містить вказівку на моральність того, кому вірять; німецьке – походить від

дієслова, що перекладається як дозволяти, хвалити, любити; англійське – від дієслова зі значенням вірити у що-небудь, довіряти, вшановувати, схвалювати; грецьке – цілком і повністю покладатися на когось, ризикуючи собою, дослухатися, бути переконаним, довіряти; іудейське «віра» має спільний корінь зі словом «істина» й використовується задля обґрунтування чогось; латинське — означає засвідчення довірою; санскритське – походить від дієслова, що має значення «покласти своє серце на Бога» [1, с. 364].

Таким чином, віра передбачає повну, цілковиту довіру, переконання, впевненість у чомусь чи комусь, його моральності, повне схвалення, любов та покладання на когось у здійсненні чого-небудь, власне релігійна віра – повне світоглядне й психологічне прийняття основних положень конкретної релігійної системи, повне визнання релігійної істини за відсутності необхідних доказів, вшановування, схвалення.

І, вочевидь, таке повне визнання і прийняття життєдайних основ релігійної віри є потужним сакраментально-глибинним чинником протидії суїцидальності.

Література:

1. Грановская Р. М. Психология веры / Грановская Р. М. – СПб.: Речь, 2004. – 576с.
2. Москалець В. П. Релігійна віра як антисуїцидальний чинник / В. П. Москалець, А. В. Олійник // Практична психологія та соціальна робота: [наук.-практ. освітньо-метод. журнал]. – 2009. – №2. – С. 71 – 80.
3. Новий тлумачний словник української мови: В 3 т. [уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко]. – К.: Аконіт, 2006. – Т.1. – 862с.
4. Психологія релігії: посіб. / [В. П. Москалець]. – К.: Академвидав, 2004. – 240с. – (Альма-матер).

5. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия / Франкл В. – СПб. Речь, 2000. – 286с.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Азаров Е. О.,

вчитель-спеціаліст,

Бердянська загальноосвітня школа I-III ступенів №3

м. Бердянськ, Україна

Сучасному навчально-виховного процесу притаманні переважання вербальних методів навчання і виховання, недооцінка значення спілкування школярів для розв'язування провідних задач і завдань на уроках інформатики, відсутність цікавих для учнів форм та методів організації навчальної діяльності тощо. Тому нагальною потребою сучасної системи освіти при викладанні інформатики є впровадження нових форм та методів навчання і виховання, що забезпечують розвиток особистості кожного школяра. Розв'язанню цієї проблеми сприяє впровадження мультимедійних технологій навчання на уроках інформатики. Саме вони сприяють інтелектуальному, соціальному й духовному розвитку школяра, готовність жити й працювати в гуманному, демократичному суспільстві [1].

Використання сучасних мультимедійних технологій, зокрема персонального комп'ютера, дає можливість інтенсифікувати процес поточного оцінювання знань учнів, зробити його більш систематичним, оперативним. Крім того, саме використання ПК уже викликає інтерес учнів до пропонованої роботи, знімає частину нервової напруги, дозволяє повністю виключити суб'єктивність в оцінюванні знань із боку того, хто контролює.

Одне з головних спрямувань роботи учителя це підготовка дитини до нових умов життя, яке вимагає вміти мислити, тобто вичленувати і аналізувати явища, помічати в них суттєве, самому робити певні висновки, давати оцінки й приймати своєчасні виважені рішення. Тому навчально-виховний процес має бути орієнтований не на репродуктивне мислення, набуття суми знань, а на розвиток індивідуального бачення того чи іншого явища, вміння самому здобувати знання й використовувати їх для самореалізації. І тому сьогодні, в умовах реалізації реформи школи актуальною стає проблема навчити учнів логічно мислити, виробити інтерес до знань, самостійно опанувати їх, свідомо застосовувати здобуті знання.

Урок з використанням мультимедійних технологій – це наочно, барвисто, інформативно, інтерактивно, економить час вчителя і учня, дозволяє учневі працювати у своєму темпі, дозволяє вчителю працювати з учнем диференційовано і індивідуально, дає можливість оперативно проконтролювати та оцінити результати навчання.

За урок учителю потрібно встигнути зробити багато чого: провести опитування, перевірити домашнє завдання, розібрати новий матеріал, закріпити його, побачити зростання кожного, створити ситуацію успіху. Урок зазвичай проходить в напруженому ритмі. Тут не обійтисся без електронного помічника.

Застосовувати комп'ютерні програми можна на будь-якому етапі уроку: при вивченні нового матеріалу, закріпленні, на узагальнюючих уроках, при повторенні.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння предметом для кожного учня, вибрати такі методи навчання, які дозволили б кожному учню виявити свою активність, свою творчість. Завдання вчителя – активізувати пізнавальну діяльність учня в процесі навчання. Сучасні педагогічні технології такі, як

навчання в співробітництві, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня навченості, схильностей [3, с. 57].

Навчити дитину працювати з інформацією, навчити навчатися – важливе завдання сучасної школи. Підвищення якості освіти в наші дні неможливо без застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Звідси випливає мета використання мультимедійних технологій:

- Підвищити мотивацію навчання.
- Підвищити ефективність процесу навчання.
- Сприяти активізації пізнавальної сфери учнів.
- Удосконалювати методики проведення уроків.
- Своєчасно відстежувати результати навчання і виховання.
- Планувати і систематизувати свою роботу.
- Використовувати, як засіб самоосвіти.
- Якісно і швидко підготувати урок.

Мультимедійні технології в поєднанні з передовими педагогічними технологіями (особистісно-орієнтованим підходом і технологіями проблемного, програмованого і проектного навчання) дають гарні результати.

На уроках інформатики ми використовуємо різні види електронних ресурсів: інформаційно-довідкові матеріали, програмні засоби навчання і контролю (електронні підручники, електронні уроки, інтерактивні тести).

При підготовці та проведенні уроків на різних етапах навчання використовуються різні форми мультимедійних технологій (прикладі демонструються за допомогою презентації):

- готові електронні продукти, які дозволяють інтенсифікувати діяльність вчителя і учня, дозволяють підвищити якість навчання предметам, втіливши в життя принцип наочності.

- Мультимедійні презентації дозволяють представити навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів. У цьому випадку задіюються різні канали сприйняття, що дозволяє закласти інформацію не тільки в фактографічному, але і в асоціативному вигляді в довгострокову пам'ять.

Ресурси Мережі Інтернет несуть величезний потенціал освітніх послуг (електронна пошта, пошукові системи, електронні конференції, дистанційне навчання, конкурси) і стають складовою частиною сучасної освіти. Отримуючи з мережі навчально-значиму інформацію, вчаться цілеспрямовано знаходити інформацію і систематизувати її за заданими ознаками; бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, виділяти головне в інформаційному повідомленні.

- Використання інтерактивної дошки та програмного забезпечення SMART Board дозволяє вчителям та учням в повній мірі викласти і досить добре засвоїти досліджуваний матеріал, різноманітність тем, видів діяльності, барвистість, захопливість комп'ютерних програм викликали величезний інтерес в учнів. Існуючі сьогодні електронні навчальні посібники дозволяють виводити інформацію у вигляді тексту, звуку і відео-зображення. Навчання за допомогою комп'ютера дає можливість організувати самостійні дії кожного учня.

При підготовці до уроку з використанням мультимедійних технологій вчитель не повинен забувати, що це урок, а значить, складає план уроку виходячи з його цілей; при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватись основних дидактичних принципів: систематичності і послідовності, доступності, диференційованого підходу,

науковості. При цьому комп'ютер не замінює вчителя, а тільки доповнює його.

Ось приклади використання мультимедійних презентацій на уроках інформатики:

- Пояснення нової теми, супроводжуване презентацією.
- Робота з усними вправами.
- Використання презентації при повторенні пройденого матеріалу.
- Проведення рефлексії.
- Створення учнями комп'ютерних презентацій до уроків узагальнення та систематизації знань і способів діяльності.

Література:

1. Бученко І. В. Комп'ютеризація навчання – свідчення професійної майстерності педагога / І. В. Бученко. – К., 2007.
2. Маркус Н. В. Особливості застосування інформаційних технологій / Н. В. Маркус // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр. – Рівне, 2002. – Вип. 23. – С. 171-173.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ

Азарова О. А.,

вчитель вищої категорії, вчитель-методист,

Бердянська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №16

з поглибленим вивченням іноземних мов

м. Бердянськ, Україна

Одним із найважливіших завдань сучасної школи є формування творчої, мислячої особистості. Головною метою школи, як зазначено в Концепції загальної середньої освіти, є створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу та таких індивідуальних здібностей особистості, які забезпечать їй досягнення життєвого успіху. Тому зараз все більше уваги приділяється питанням творчого розвитку дітей, де головним завданням виступає розвиток їх творчих здібностей. У молодшому шкільному віці важлива роль належить самовираженню дітей через власну художньо-творчу діяльність. Враховуючи психофізіологічні особливості школярів цього віку – необхідно залучати їх до творчої діяльності в музичному, образотворчому, театральному та інших видах мистецтва [1].

Гуманізація освіти – актуальна проблема сьогодення. Відомо, тільки вчитель – може виховати творчу людину. Традиційні уроки, як основна форма навчання, не сприяють задоволенню потреб у самовираженні, самореалізації учня. Тому навчально-виховний процес постійно удосконалюється введенням нових технологій, методів, прийомів навчання.

Широке використання театральних ігрових методів навчання дає змогу не залишити поза увагою жодної дитини, дбаючи про її природні здібності, розвивати інтелектуально-емоційний рівень дітей, знизити рівень закомплексованості учнів, навчити культурі мовленнєвого спілкування, виховувати навички культурно-експресивного виявлення емоцій і почуттів, розвивати у дітей вміння застосовувати нові здобуті знання на практиці, реалізувати завдання національного виховання. Діти вчаться працювати самостійно, виявляти ініціативу, легко уживатися з іншими, засвоювати нові знання за власним бажанням і залюбки, приймати рішення, розкривати свої творчі здібності, відчувати себе

впевненою і обізнаною особистістю, взаємозбагачувати один одного, жити серед краси довкілля, відчувати радість успіху [2, с. 57].

«Англійська мова – вікно у світ: світ різних культур, світ спілкування, світ віршів, світ казок, світ гри, світ театру».

Театр – один із напрямків мистецтва, у якому думки, емоції автора передаються візуально глядачеві або групі глядачів за допомогою актора-учня або групи акторів. Інше визначення слова таке: **театр** – це вид мистецтва, засобом виразності якого є сценічне дійство, що виникає в процесі гри актора перед публікою.

Види театрального мистецтва:

- драматичний театр;
- музичний театр;
- театр ляльок;
- казка, як один з головних видів театрального мистецтва на уроках англійської мови.

Казки на уроках англійської мови:

- виховують моральну особистість;
- сприяють залученню учнів до культури країн мови, що вивчається;
- підвищують ефективність діяльності учнів на уроках англійської мови;
- розширюють знання про культурну спадщину рідної країни.

Театрально-методичні прийоми дають можливість проникнути у прекрасний світ дитячої душі. Навіть відстаючі у навчанні учні, можуть проявити себе під час участі у театралізованому дійстві. Сховані за завісою вони повністю перевтілюються у свого героя, зникає скутість, сором'язливість, набуває інтонаційного забарвлення їх мовлення. Діти вчаться думати, розуміти те, що говорять, їхні відповіді стають невимушеними, не сухими. Учні самостійно придумують діалоги, інсценівки казок, пробують інсценізувати відомі їм твори.

Тому я переконана, що в роботі учителя англійської мови необхідним і важливим засобом розвитку особистості учня, розвитку його творчих здібностей, мовлення, є театралізація.

Література:

1. Арт технології 2000. Методические и методологические проблемы / Под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева. – СПб.: СПбААН, 2000.
2. Артемова Л.В. Театр і гра. - К.:Томіріс, 2002. – 340 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Артюх Л. В.,

аспірантка кафедри комп'ютерної інженерії

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

Зміни, що відбуваються в суспільстві, і, як наслідок, зміни у сфері освіти пред'являють нові вимоги до її результатів. Поліпшення підготовки фахівців різних напрямів неможливе без високого рівня математичної підготовки. Тому важливою складовою частиною підвищення якості навчання є вдосконалення методів навчання, які забезпечують глибоке і міцне засвоєння знань і умінь. Ефективність освітнього процесу багато в чому залежить від відбору, конструювання, організації системи завдань (вправ). Відомо, що в історії використання завдань у навчанні математиці,

залежно від цілей навчання, вмісту математичної освіти, функцій навчання математики, виділяються наступні етапи:

- 1) вивчення математики з метою набуття навичок вирішення завдань;
- 2) вивчення математики, що супроводжується вирішенням завдань;
- 3) навчання математики через вирішення завдань [3].

Кожен етап характеризується різними вимогами до використання завдань у навчанні математики. У даний час функції завдань у математиці розширюються, вони є засобом математичної освіти. Завдання відіграють роль багатоаспектного явища і виступають в якості: носія дій, адекватних змісту навчання; засобів цілеспрямованого формування знань, умінь і навичок; способу організації й управління навчально-пізнавальної діяльності учнів; однієї з форм реалізації методів навчання, взаємозв'язку теорії з практикою.

Великою є роль завдань в професійній спрямованості математичної підготовки учнів будівельних спеціальностей. Завдання виступають основним засобом формування якостей особи, необхідних для виконання основних видів професійної діяльності.

Переходячи до поняття професійно зорієнтованого завдання в будівництві, відзначимо, що задачею в ній виступає якась модель професійної ситуації, в якій із відомих характеристик професійного об'єкта або явища треба знайти інші його характеристики або властивості. Дослідження представленої професійної ситуації сприяє розвитку в суб'єкта певних професійних якостей.

Вимоги, що пред'являються до професійно зорієнтованих задач, використовуваних в рамках математичної підготовки майбутнього будівельника:

- 1) задача повинна описувати ситуацію, що виникає в професійній діяльності будівельника;

- 2) у задачі мають бути невідомі характеристики деякого професійного об'єкта або явища, які треба досліджувати суб'єктові з наявних відомих характеристик за допомогою засобів математики;
- 3) рішення задач повинне сприяти міцному засвоєнню математичних знань, прийомів і методів, що є основою професійної діяльності майбутнього будівельника;
- 4) задачі повинні забезпечити засвоєння взаємозв'язку математики із загальноосвітніми і спеціальними дисциплінами;
- 5) зміст задачі і її рішення вимагають знань зі спеціальних предметів;
- 6) зміст професійно зорієнтованого математичного завдання визначає пропедевтичний етап вивчення понять спеціальних дисциплін;
- 7) вирішення задач повинне забезпечувати математичний і професійний розвиток особистості майбутнього будівельника [2].

Будівельні задачі можуть відрізнятися по мірі складності розрахунків. Наприклад, розрахунки, що визначають геометрію основних елементів будівлі і міру витривалості несучих конструкцій відносяться до складних обчислень. Подібні розрахунки виконуються з врахуванням безлічі чинників і стоять на стику двох наук – математики і опори матеріалів. Проте окрім таких надскладних завдань існують і простіші (з точки зору математики) питання, які частіше зустрічаються в діяльності будівельника-практика. З подібними питаннями може зіткнутися і професіонал, і аматор, що затіяв нескладний капітальний ремонт.

До таких завдань, що мають строго прикладний характер можна віднести наступні варіанти:

1. Побудова прямого кута. У будівництві дуже часто виникає потреба у визначенні прямого кута, яку можна вирішити двома способами. Перший полягає у використанні спеціального інструмента – косинця. Проте габарити цього інструмента накладають обмеження на сферу застосування цього методу. Другий метод можна використовувати для визначення

перпендикулярності поверхонь будь-якої протяжності. Він полягає у використанні наступного правила – співвідношення катетів і гіпотенузи в прямокутному трикутнику відповідає числовому ряду 3-4-5. Отже, для перевірки перпендикулярності поверхонь досить відзначити на ділянках, що сполучаються, відстань в 3 (або 30) і 4 (або 40) метрів і з'єднати їх 5-ти (або 50-ти) метровою гіпотенузою. Історія стверджує, що цей метод був відомий ще будівельникам Давнього Єгипту. Проте сучасні інженери і виконроби розглядають цей спосіб, як частковий випадок теореми Піфагора.

2. Визначення площі нестандартної фігури. З цим завданням стикаються в основному майстри обробники, наприклад, паркетники або укладальники лінолеуму або «ламініату». Більшість кімнат у квартирах і будинках сучасного планування мають складну форму підлоги, засновану на сполученні декількох геометричних фігур: трапеції і кола, прямокутника і трикутника. Прорахувати потребу у витратному матеріалі для такої площі дуже складно. Проте, використовуючи принцип ділення складної геометричної фігури на декілька простих, можна швидко добитися потрібних результатів. Для цього досить обчислити площу простої геометричної фігури, а потім додати або відняти від неї площу іншої фігури, яка спотворила стандартні форми при сполученні.

Приклади задач, які можна використати під час вивчення математики у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю, а також у загальноосвітніх навчальних закладах:

1. Масштаб карти 1 : 25 000. Яка відстань на місцевості між об'єктами, якщо на карті вона становить 2см?
2. Водопровідний кран погано закритий. Кожну секунду з нього капає лише одна крапля. Чи багато витече з нього води за 1 год. (за 1 добу), якщо маса 100 крапель дорівнює 7г?

3. Скільки потрібно фарби, щоб пофарбувати кулю діаметром 2,4м, якщо на пофарбування 1м^2 витрачається 120г фарби?
4. Ескалатор метрополітену має 17 сходинок від підлоги наземного вестибюля до підлоги підземної станції. Ширина сходинок 40см, висота 30см. Визначте: а) довжину сходинок; б) кут їх нахилу; в) глибину станції по вертикалі.
5. Скільки тон розчину треба приготувати для зовнішнього оштукатурення будинку, довжина якого 37м, ширина – 10м, а висота – 13м. Якщо на втрати розчину досить мати запас, необхідний для оштукатурення площі, яка дорівнює вікон і дверей? На 1м^2 поверхні витрачається 20кг розчину.
6. При побудові міського водогону довжина 3км були використанні труби діаметром 60см. Визначити об'єм землі, яку треба вивезти при укладанні водогону.
7. Вугілля насипне в кучу, яка має форму конуса с кутом укосу 30° . Діаметр основи кучі = 12м. Яка маса вугілля, якщо $\rho_{\text{вугілля}} = 2000/\text{м}^3$
8. Скільки кв. метрів оцинкованого заліза витрачено на виготовлення баку з кришкою, який має форму прямокутного паралелепіпеда з розмірами 3 x 1,2 x 1,8м, якщо втрати металу становлять 4%.
9. Скільки кв. метрів ізоляційної стрічки потрібно, щоб двічі покрити 4450 км, якщо діаметр труб 1,42м?
10. Скільки потрібно працівників для перенесення дубової балки розміром 6,5 м × 30 см × 4,5 дм? Кожен працівник може підняти в середньому 80 кг. Густина дуба дорівнює $800\text{кг}/\text{м}^3$ [1].

Таким чином, професійно орієнтоване математичне завдання – це задача, умова і вимогу якої визначають собою модель деякої ситуації, що виникає в професійній діяльності будівельника, а дослідження цієї ситуації засобами математики сприяє професійному розвитку особистості учня. Використання таких задач на уроках буде як мотивацією навчальної

діяльності, так і поясненням актуальності вивчення математики в навчальних програмах професійно-технічних навчальних закладів.

Література:

1. Боровська В. П. Об'єм, площа поверхні многогранників та тіл обертання. Задачі практичного змісту. 11 клас. / В. П. Боровська. // Математика в школах України. – №9. – С. 8–12.
2. Бочкарева О. В., Новичкова Т. Ю., Снежкина О. В., Ладин Р. А. Математические задачи как средство формирования профессиональных качеств личности // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 2.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12584> (дата обращения: 27.02.2018).
3. Крымская Ю. А., Титова Е. И., Ячинова С. Н. Профессиональная подготовка строителей через решение математических задач // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 2.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12358> (дата обращения: 27.02.2018).

ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СЕМЕСТРОВИХ ЕКЗАМЕНАХ З ФІЗИКИ

Біленька О. Б.,

кандидат фізико-математичних наук,

доцент, доцент кафедри загальної фізики

Національний університет «Львівська політехніка»,

м. Львів, Україна

Романюк М. М.,
*кандидат фізико-математичних наук,
доцент, доцент кафедри загальної фізики
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

Використання тестових технологій для оцінювання знань студентів та учнів у наш час надзвичайно поширене і популяризується завдяки можливості швидко (скажімо, на протязі пари) достатньо повно оцінити знання великих груп студентів, а також тому, що дозволяє підвищити об'єктивність проведеного контролю (об'єктивізація контролю), а також зменшити травмування психіки студента процедурою екзаменаційного контролю, виключаючи його прямий контакт із екзаменатором, та дозволяючи довільний порядок та темп виконання запропонованих екзаменаційних тестів (гуманізація контролю). Для викладача тестовий метод оцінювання дозволяє знизити ризики звинувачення в упередженому ставленні до себе (студент сам вказує обрані відповіді, причому робить свій остаточний вибір сам, без тиску, чи підказок викладача).

Нині роль тестового контролю у навчанні зростає. Зокрема, впровадження інформаційних технологій в навчальний процес вищих закладів освіти вимагає застосування тестового контролю для оцінювання знань студентів, що забезпечує високу швидкість проведення та технологічність проведення контролю й об'єктивність його результатів.

Разом із тим, тестовий контроль має істотні недоліки, які можна розподілити на три групи [1, с. 230-231]:

1) змістовні:

ймовірність випадкового вибору правильної відповіді або вгадування її шляхом виключення абсолютно неграмотних неправильних відповідей;

2) психологічні:

стандартизація мислення без урахування індивідуальних особливостей особистості конкретних студентів, рівня їх підготовки та загальної ерудиції, що часом приводить до того, що вони бачать певні нюанси у запропонованій еталонній відповіді, на які на етапі створення тестів викладачі не звернули уваги. Такий студент може відкинути еталонну відповідь, а інший не побачить цих особливостей, і отримає за дану відповідь максимально можливі бали;

3) організаційно-методичні:

великі витрати часу на складання необхідного «банку» тестів, та варіантів відповідей до них, котрі передбачають формулювання щонайменше 75-80% неправильних відповідей, які повинні виглядати правдоподібно; трудомісткість процесу внесення таких тестів у автоматизовану систему оцінювання, оскільки із невідомих причин передбачено лише можливість вводу їх у режимі “on line” та лише із клавіатури, а не як готовий попередньо набраний та вивірений файл; необхідність високої кваліфікації вчителів та експертів, що розробляють тестові завдання) [2, с. 185];

4) організаційні при проведенні контрольного заходу:

неправильна організація контрольного заходу із застосуванням тестування зумовлює несамостійність виконання тесту, уможливорює списування відповідей, пошук в мережі інтернет, чи навіть фотографування білетів та пересилання їх до фірм, які за попередньо внесеної оплати розв’язують тестові завдання та пересилають відповіді студентові – замовникові. Усе вищевказане призводить до того, що остаточна оцінка, знову ж таки, відображає не рівень знань студента, а його нахабність, зневагу до прийнятих у вищій школі правил поведінки, винахідливість, вміння швидко здобути інформацію у складних умовах та “порішати питання”. Тут особливими факторами, котрі сприяють такому порушенню режиму

проведення семестрового контролю, служать використання для семестрового контролю тісних приміщень з робочими місцями, які не забезпечують індивідуального режиму роботи студентів, проведення контрольного заходу для потоку із двох-трьох груп студентів одночасно, неможливість вилучити у студентів смартфони, планшети чи інші гаджети, або заблокувати їх використання.

Проведення семестрового контролю з фізики за умови скорочення тривалості написання роботи до одної пари робить неможливим використання тестових завдань великого розміру, оскільки студенти не зможуть фізично виконати усі завдання.

Нами вибрано структуру білета, який містить 20 тестових питань, два питання із розгорнутою відповіддю, та дві задачі. Враховуючи специфіку предмету, використовуємо тести закритої форми на відповідність. [1, с. 233]. Перші десять – стосуються розмірності одиниць вимірювання фізичних величин, наступні десять – вимагають знайти у переліку формули, які описані у завданні словами, та записати у талон відповідей їх номери. Такий підхід робить непотрібним процес придумування фальшивих відповідей із правдоподібним виглядом, оскільки усі наведені у завданні розмірностей фізичних величин, та фізичні формули є правильними, слід лише визначити, яким пунктам завдання вони відповідають. Кожна правильна відповідь оцінюється одним балом для питань про розмірності фізичних величин, та двома балами для питань про фізичні формули, неправильна – нулем балів.

Завдання відкритої форми — тобто ті, варіанти відповідей до яких не подаються [1, с. 233], представлені двома питаннями, та двома задачами. Як питання, так і задачі вимагають розгорнутої неструктурованої відповіді, та оцінюються оцінкою від нуля до десяти балів.

При оцінюванні відповіді на питання оцінюються наступні складові відповіді: 1) формулювання необхідних означень, чи законів; 2) наявність необхідного рисунка, якість його виконання, та нанесення необхідних позначень; 3) наявність пояснення шляху виведення необхідних формул; 4) запис початкових формул; 5) повне виведення кінцевої формули, та аналіз розмірності фізичних величин. Кожен із пунктів оцінюється двома балами, якщо відповідь бездоганна, одним – якщо відповідь неповна, нулем – якщо відповідь неправильна або відсутня.

При оцінюванні розв'язку задачі оцінюємо наступні складові відповіді: 1) короткий запис умови задачі; 2) перехід до одиниць СІ; 3) наявність рисунка та його відповідність умові задачі; 4) пояснення ходу розв'язування задачі; 5) запис вихідних формул; 6) виведення проміжних та кінцевої формули; 7) перевірка розмірності отриманого результату; 8) отримання числового результату. Два бали нараховуються за добре виконаний рисунок із нанесеними необхідними позначеннями та дотриманням відповідності умові задачі (пункт 3), та за виведення кінцевої формули без пропусків у обчисленнях (пункт 6); один – за неповне виконання згаданих пунктів. Правильна відповідь на усі інші пункти оцінюється одним балом.

Приклад екзаменаційного білета, сформованого за наведеним алгоритмом, наведено нижче.

Дисципліна: ФІЗИКА

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 33

Тестові питання (одна правильна відповідь – один бал)

1. Вкажіть номери розмірностей одиниць вимірювання для наступних фізичних величин: 1) електричний заряд, 2) об'ємна густина енергії електричного поля; 3) питома теплоємність; 4) напруженість

електричного поля; 5) ентропія; 6) робота; 7) сила струму; 8) коефіцієнт Пуассона; 9) потік вектора напруженості електричного поля; 10) динамічний коефіцієнт в'язкості.

Варіанти відповідей: 1) Дж/(кг·К); 2) В·м; 3) Н·м; 4) Па·м⁶/моль²; 5) Дж/м³; 6) Кл; 7) Н·с/м²; 8) А; 9) Дж/К; 10) Кл/В; 11) Дж/Кл; 12) В/м; 13) безрозмірна величина.

Тестові питання (одна правильна відповідь – два бали)

2. Вкажіть номери формул, які описують: 1) момент сили відносно точки; 2) роботу змінної сили; 3) тангенціальну складову прискорення; 4) проекцію вектора імпульсу на вісь OZ; 5) нормальну складову прискорення; 6) момент імпульсу тіла, що обертається з кутовою швидкістю ω ; 7) диференціальне рівняння вільних коливань пружинного маятника без втрат; 8) кінетичну енергію тіла, що обертається; 9) пройдений тілом шлях; 10) проекцію прискорення на вісь OX.

Варіанти відповідей: 1) $\frac{d^2x}{dt^2}$, 2) $\frac{J\omega^2}{2}$, 3) $J\omega$, 4) $m \frac{dz}{dt}$,

5) $\frac{d^2x}{dt^2} + \omega_0^2 x = 0$, 6) $\int_{t_1}^{t_2} v(t) dt$, 7) $\frac{dv}{dt}$, 8) $\int_{s_1}^{s_2} F \cdot \cos \alpha \cdot ds$, 9) $\left[\begin{matrix} r, \\ F \end{matrix} \right]$,

10) $\frac{v^2}{R}$, 11) $\frac{1}{2} mR^2$, 12) mgh .

Питання з розгорнутою відповіддю

(За кожне питання максимальна оцінка 10 балів, за кожну задачу максимальна оцінка 10 балів)

1. Закон збереження імпульсу для механічної системи.
2. Закон Ома для однорідної ділянки кола у інтегральній та диференціальній формі.
3. Коаксіальний кабель складається з циліндричної дротини радіусом 0,5мм, та циліндричної оболонки радіусом 3мм, простір між якими

- заповнений діелектриком з відносною діелектричною проникністю $\epsilon = 3$. Яка електрична ємність мотка кабеля довжиною 100м?
4. Дифузор гучномовця масою 5г виконує гармонічні коливання з частотою 100Гц. Амплітуда коливань 0,2мм. Яка максимальна сила повинна діяти на дифузор при такому коливанні? У скільки разів слід збільшити максимальне значення діючої на дифузор сили, щоби забезпечити ту ж амплітуду коливань на частоті 1000Гц?

Висновки

Запропоноване використання у семестрових екзаменаційних білетах з курсу загальної фізики тестових завдань на відповідність. Вибрано структуру білета, який містить 20 тестових питань, два питання із розгорнутою відповіддю, та дві задачі. Враховуючи специфіку предмету, використовуємо тести закритої форми на відповідність. Перші десять – стосуються розмірності одиниць вимірювання фізичних величин, наступні десять – вимагають знайти у переліку формули, які описані у завданні словами, та записати у талон відповідей їх номери. Такий підхід робить непотрібним процес придумування фальшивих відповідей із правдоподібним виглядом, оскільки усі наведені у завданні розмірності фізичних величин, та фізичні формули є правильними, слід лише визначити, яким пунктам завдання вони відповідають. Використання такого підходу полегшує роботу екзаменатора, який більше не повинен вгадувати неправильні, але правдоподібні відповіді, та студента, який не повинен більше зводити усі довільно перекручені формули до стандартного вигляду.

Література:

1. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / М.В. Артюшина, Л.М. Журавська, Л.А. Колесніченко та ін.; За заг. ред. М.В. Артюшиної. – К.: КНЕУ, 2008. – 336 с.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.

ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Васильєв Є. Р.,

*студент відділення «Обслуговування
комп'ютерних систем і мереж»
ДВНЗ «Артемівський коледж
транспортної інфраструктури»
м. Бахмут, Україна*

Тахтарова І. А.,

*викладач вищої категорії
ДВНЗ «Артемівський коледж
транспортної інфраструктури»
м. Бахмут, Україна*

Вищі навчальні заклади європейських країн та США активно впроваджують новітні педагогічні технології, популярними серед яких є дистанційне навчання (distance learning), електронне навчання (e-learning), мобільне навчання (m-learning), змішане навчання (blended learning), навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу та ін. Це відбувається у зв'язку з наявністю високошвидкісного Інтернету, високим рівнем комп'ютерної грамотності суб'єктів навчання та технічним (комп'ютерним) оснащенням вищих навчальних закладів. У вітчизняній системі вищої освіти ці фактори мають ще недостатньо

високий рівень порівняно з вищезгаданими країнами. Однак, це зовсім не означає, що вітчизняні ВНЗ не роблять кроки в цьому напрямку.

Однією з інновацій в сучасній освітній галузі України є впровадження в навчальний процес технологій змішаного навчання (blended learning). Сьогодні питання «Що з чим змішувати?» є досить актуальним і широко обговорюється вітчизняними педагогами – як науковцями, так і практиками. І, за свідченням наукових публікацій, фахівці найчастіше зупиняються на тому, що в системі вищої освіти найоптимальнішою є модель, яку запропоновано Sloan Consortium (США): змішаний курс – це результат інтегрування on-line курсів (до 70% навчального процесу) з традиційними аудиторними заходами [6].

Центр навчальних та інноваційних технологій Українського католицького університету у травні-липні 2017 року у рамках реалізації проекту «Простір освітніх ініціатив» проводив опитування «Практики застосування змішаного навчання у вищій школі», в якому взяли участь викладачі 28 вищих навчальних закладів України, Канади, Швеції та Нідерландів. Аналітичний звіт, який було опубліковано за результатами опитування, показав, що переважну більшість змішаних курсів розроблено для гуманітарних та технічних дисциплін [1].

На перший погляд, складається враження, що змішане навчання в освітньому процесі вищих навчальних закладів – це вже давно не інновація, а вимога часу, яка поєднала системи дистанційного та традиційного навчання, взявши все найкраще з кожної з них. Але, на жаль, реальна ситуація не настільки райдужна – існують як об'єктивні, так і суб'єктивні проблеми, які обумовлюють інертність процесу впровадження змішаного навчання в систему вищої освіти [3].

Розглянемо позитивні аспекти змішаного навчання [4], які покращують процес викладання:

– студент вчиться готуватися до заняття;

- підвищується мотивація студентів;
- робиться акцент на поглибленому навчанні;
- ефективне використання часу;
- гнучкість навчання;
- легше робити аналітику досягнень кожного студента;
- розширені засоби діагностики;
- інтерактивність;
- навчання в командах;
- робота вдома;
- різноманітні можливості для навчання.

На даний час існують проблеми впровадження змішаного навчання, які були розглянуті у роботі Дженіфер Хофман та наведені шляхи їх вирішення [5]:

- технічні проблеми (Technology challenges):
 - 1) забезпечення учасників навчального процесу технологіями, що означає покрокове впровадження технологій у навчальний процес (від простих до складних);
 - 2) опір бажанням використовувати технології тому, що це доступно.
- організаційні проблеми (Organizational challenges):
 - 1) подолання переконання, що змішане навчання не таке ефективне, як традиційне навчання в класі;
 - 2) управління та моніторинг успішністю студента.
- навчальні проблеми (Instructional/design challenges):
 - 1) забезпечення студента вимогами щодо оцінки діяльності в окремих завданнях і в курсі в цілому;
 - 2) забезпечення координації всіх елементів курсу, це означає, що у методичних вказівках повинні бути відповіді на типові запитання, контактна інформація, графік та порядок вивчення навчального матеріалу курсу.

Аналіз наукових робіт за тематикою змішаного навчання показав, що останнім часом намітилася позитивна тенденція у впровадженні змішаного навчання для спеціальностей гуманітарного, економічного та правового спрямування, а в галузях вищої технічної та технологічної освіти система змішаного навчання майже не працює. Основною причиною повільного впровадження технологій змішаного навчання в галузях вищої технічної та технологічної освіти є специфіка викладання навчальних дисциплін професійного спрямування, яка полягає у необхідності ознайомлення студентів з реальним устаткуванням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, отримання навичок роботи з ними; потребі врахування особливостей вивчення методики експериментальних досліджень в конкретній предметній галузі; особливості роботи з технічними текстами – вони є складними для сприйняття і тому обов'язково потребують візуалізації; труднощах в організації діалогу та зворотного зв'язку між студентом і викладачем, що обумовлене, наприклад, складністю реалізації графічного пояснення питань теми засобами on-line зв'язку; обмеженні доступу до матеріалів електронного курсу з мобільних пристроїв та потребі у зовнішніх програмних додатках для роботи з ними.

Змішане навчання сприяє підвищенню ефективності навчання, оскільки відбувається не тільки аудиторна навчальна діяльність студента, а й постійна та регулярна самостійна робота з використанням сучасних програмних та технічних засобів в області ІКТ, що веде до неперервності навчального процесу. Таке навчання активізує аналітичні здібності студентів та розвиває критичне мислення за рахунок того, що студенти отримують навчальний матеріал не тільки від викладача на лекції, але й самостійно повинні шукати, обирати та обробляти необхідний матеріал [2].

Застосування у змішаному навчанні нових методів, інструментів та сучасних засобів дозволяє більш повно використовувати потенціал навчального контенту.

Література:

1. Аналітичний звіт за результатами опитування «Практики застосування змішаного навчання у вищій школі». Центр навчальних та інноваційних технологій. Електронний ресурс. Режим доступу: http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/1124/Report_Pasichnyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Коротун О. В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2016. № 3 (28)
3. Лісецький К. А. Модель змішаного навчання в системі вищої школи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kamtsl.kpi.ua/sites/default/files/files/lisetskyi_model.pdf
4. Phil Bickerton. 7 Reasons Blended Learning is The Future of Training. January, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trainingstation.walkme.com/7-reasons-blended-learning-futuretraining/>
5. Jennifer Hofmann Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!) Aug, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-ofblended-learning>
6. The Definition of Blended Learning. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.teachthought.com/blended-learning-2/the-definition-ofblended-learning/>

РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Вірченко В. І.,

викладач фізики

Донецьке вище училище

олімпійського резерву ім. С. Бубки

м. Бахмут, Україна

На початку ХХІ століття українське суспільство стало перед вибором: якою буде людина третього тисячоліття, з якими ціннісними орієнтирами і соціально психологічними установами будуть крокувати у майбутнє сьогоднішні учні. Освіта сьогодні спрямована на розвиток особистості, її якостей, моральних цінностей. Відомо, що розвиток молоді визначає розвиток суспільства в цілому. Впровадження сьогодні в навчальний процес сучасних освітніх технологій є актуальним. Технології сприяють загальному розвитку особистості, формують світогляд, загальну культуру, творчість, досвід.

Сучасна психолого-педагогічна наука та практика спрямовані на оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок самого вчителя. «Технології завтрашнього дня потребують не мільйонів поверхнево усвідомлених людей, готових працювати на безкінечних монотонних роботах, не людей, котрі тільки виконують накази, а людей, котрі здатні приймати критичні рішення...». Таким є соціальне замовлення сьогодні. Вчитель сьогодні повинен думати про завтрашній день, про місце учня в сучасних умовах [1, с. 22].

На сьогодні проблема полягає в тому, щоб надати вчителю методологію вибору та механізм реалізації з урахуванням інтересів,

здібностей, нахилів учнів в поєднанні з його особистою творчою індивідуальністю.

Про освітні технології говорять сьогодні усюди – у пресі, на педагогічних нарадах, науково-практичних конференціях... Але залишається питання: «Яким чином вчителю вибрати технологію, яка підвищить власний творчий потенціал?»

Аналізуючи недоліки сучасної освіти:

- тривалість навчального дня для учнів 9-11 класів в середньому складає 14-16 годин;
- відносно здоровими можна вважати 10% учнів (за даними досліджень професора С. Р. Вершловського – кожний третій учень має психологічні та нервові відхилення);
- 70% відсотків учнів мають страх отримати погану оцінку, виявити себе нездібним в очах товаришів, страх перед батьками, вчителями тощо;
- мотив самореалізації, мотив пізнання відзначається тільки у 4% учнів; можна зробити висновок, що провідним суб'єктом процесу навчання є вчитель з притаманними йому педагогічними вимогами і впливами, допоміжним фактором цього процесу має бути діяльність учнів – їх особистісні інтереси, потреби, можливості, досягнення, способи і форми пізнавального самовиявлення.

Безумовно на рівні реалізації своєї мети саме учень є головною дієвою особою у навчанні, для дитини не існує традиційної та інноваційної технологій. На уроці запропонованими вчителем є звичні або нові форми діяльності.

Протягом останніх років створено чимало освітніх технологій спрямованих на гармонічний розвиток особистості:

- технологія саморозвитку;
- технологія розвивального навчання;
- проектна технологія;

- технологія «Створення ситуації успіху»;
- технологія навчання як дослідження;
- технологія формування творчої особистості;
- технологія групової діяльності;
- особистісно-орієнтована технологія;
- вальдорфська педагогіка.

Яким же чином технології впливають на процес навчання? Всім відомо, що застосування нетрадиційних методів робить урок цікавішим, поживає його, впливає на активність учнів.

Проведені соціологічні дослідження свідчать про те, що засвоєння матеріалу у вигляді лекції становить 20%, використання наукових джерел інформації збільшує даний показник до 30%, а використання аудіовізуальних засобів інформації дає 50%, дискусія – 70%, гра – 90%.

Ефективним є переосмислення застосування традиційного стилю і методів навчання з урахуванням педагогічних інновацій, створення цілісної системи методів спрямованих на формування особистості.

Інтерактивне навчання сприяє самостійній діяльності особистості, глибокому засвоєнню матеріалу, формує життєві компетентності. Нетрадиційні форми і методи навчання об'єднують три види діяльності: фізичну (говоріння, слухання, письмо...); соціальну (обмін думками, враженнями...); пізнавальну (самостійне розв'язання проблеми, пошук шляхів...).

Поряд з традиційними, все частіше викладачі використовують нестандартні форми роботи з учнями: робота в малих групах, дискусія, дидактичні ігри, такі форми роботи як “мікрофон”, “мозкова атака”, “акваріум”, “навчаючись – учусь”, інсценізація...

Інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативних умінь і навичок учнів, пізнавальної діяльності, установленню емоційних

контактів між учасниками навчально-виховного процесу. Крім того, методично правильне використання інтерактивних методів дає змогу викладачеві створити умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою інтелектуальну спроможність, що робить урок продуктивним, дає можливість висловити думки кожному учневі, відповідаючи по черзі на поставлені запитання [2].

Сучасна педагогіка визначила учня рівноправним партнером процесу навчання, суб'єктом навчального процесу. Нова педагогічна теорія спрямовує викладача на діалог з учнем. Отже, є всі підстави говорити про діалогізм навчання, необхідність розширити межі діалогового поля, залучення учнів до діалогу з авторами підручника чи тексту, викладачем, однолітками...

Близько 2,5 тис років тому Конфуцій сказав [3]:

ТЕ, ЩО Я ЧУЮ, ЗАБУВАЮ,

ТЕ, ЩО Я БАЧУ, ПАМ'ЯТАЮ,

ТЕ, ЩО Я РОБЛЮ, Я РОЗУМІЮ.

За результатами дослідження проведеного Національним тренінговим центром у 90-х р. ХХ ст. видно, що найменших результатів можна досягти за умови пасивного навчання (лекції – 5%, читання – 10%), а найбільших за умови інтерактивного (дискусійні групи – 75%, навчання інших і засвоєння отриманих знань відразу ж після засвоєння – 90%). Досягнення середнього рівня в процесі засвоєння відео- та аудіо матеріалів – 20%, демонстрації 30%. Ці дані підтверджуються дослідженнями сучасних психологів. За їхніми оцінками учень, може, читаючи очима запам'ятати 10% інформації, слухаючи – 26%, розглядаючи – 30%, обговорюючи – 70%, приймаючи участь у спільній діяльності, діяльності з обговоренням – 90%, навчаючи інших – 95% [4, с. 135].

Отже, навчити, набагато важливіше, ніж просто розповісти. Можна швидко повідомити учням те, що вони повинні знати, і вони забудуть це ще швидше. Процес навчання є не автоматичним вкладанням навчального матеріалу в голову учня, він потребує напруженої розумової роботи учня і його власної активної участі в цьому процесі. Пояснення і демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою інтерактивного навчання.

Тож, прості твердження Конфуція обґрунтовують необхідність використання в системі освіти активних методів навчання. Трохи змінивши слова великого філософа, можна сформулювати кредо інтерактивного навчання:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу і обговорюю – я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю і роблю – я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Література:

1. Богданова І. М. Професійна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій. Автореферат дисертації на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук. – К.: Либідь. 2016. – 22 с.
2. Використання інтерактивних методів навчання [Електронний ресурс] / О. М.Ковальова, Н. А. Сафаргаліна – Корнілова, Н. М. Герасимчук, О. А. Кочубей. – 2016.<http://www.refs.in.ua/m-kochubej-o-a-vikoristannya-interaktivnih-metodiv-navchannya.html>.
3. Луньей. Изречения Конфуций Серия: Pocket book (обложка) отрывок в .pdf.

4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. -135 с.

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Гаврилюк М. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Зінчук І. В.,

викладач кафедри іноземних мов

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Якість освітніх послуг, які отримують студенти, залежить від багатьох чинників, проте основним слід вважати рівень професійної підготовки викладача. Важливим питанням для освітніх інституцій постає проблема оцінювання та підвищення кваліфікації викладачів, яких вони наймають на роботу.

Хоча спостереження в класі залишається найбільш звичним та прийнятним методом оцінювання роботи викладача в усьому світі, існує чимало інших стратегій, які можуть успішно використовуватись при здійсненні моніторингу професійної діяльності педагога. Серед них варто відзначити результати навчання студентів, самооцінювання, портфоліо

викладача, оцінювання роботи викладача студентами, тестування викладачів, сертифікація, професійні бесіди та відгуки батьків [2, с. 15].

Оцінювання якості роботи викладача – це багатовимірний процес, який повинен опиратися на численні джерела доказів, зібраних впродовж певного проміжку часу, оскільки лише один метод оцінювання не може забезпечити достатньо широке, точне та об'єктивне оцінювання якості роботи педагогічного працівника. Слід зазначити, що належна система оцінювання якості викладання уможливує генерування результатів, які можуть бути використані для забезпечення та підтримки професійного розвитку педагога, а як результат, покращення навчання студентів. Ефективність оцінювання якості роботи викладачів безпосередньо залежить від наявності визначених критеріїв оцінювання, згідно яких воно здійснюється [3, с. 17].

Отже, варто відзначити два фактори, які значною мірою сприяють належному оцінюванню якості роботи викладачів – це добре розроблені інструменти оцінювання та належна професійна кваліфікація оцінювача. Важливим та ефективним, на нашу думку, є залучення як зовнішніх так і внутрішніх експертів. Недоліки в цих аспектах оцінювання викладача суттєво погіршують якість процесу.

Ефективне викладання включає в себе не тільки роботу викладача в аудиторії та його вплив на студентів, але і більш широкі аспекти, такі як планування, репетиція, професійний розвиток, допомога адміністративному керівництву навчального закладу та колегіальність [1, с. 81].

Викладачі та інші зацікавлені сторони схильні більш позитивно реагувати на оцінку якості професійної діяльності педагога, коли вони залучені до прийняття рішень щодо стратегії розвитку, визначення основних критеріїв та впровадження ефективної системи оцінювання якості роботи викладачів, яка повинна базуватися на актуальній потребі

сьогодення удосконалення методів навчання та покращення результатів навчання студентів. Саме результати оцінювання роботи викладачів є тим важливим чинником, який сприяє визначенню правильної стратегії розвитку системи освіти загалом.

Література:

1. Campbell J, Kyriakides L, Muijs D and Robinson W (2004) Assessing teacher effectiveness: Developing a differentiated model. London, England: Routledge.
2. Goe L, Bell C and Little O (2008) Approaches to evaluating teacher effectiveness: A research synthesis. Washington, DC: National Comprehensive Center for Teacher Quality.
3. Simon Borg (2018) Teacher evaluation: Global perspectives and their implications for English language teaching. A literature review. London, England: British Council.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*Гончарук В. В.,
провідний інженер
Національний дендрологічний
парк «Софіївка» НАН України
м. Умань, Україна*

Одним із основних напрямів формування нової національної стратегії освіти має стати екологізація навчально-виховного процесу. Значною мірою це зумовлено тим, що на початку ХХІ століття екологічні

проблеми набули статусу глобальних. На нинішньому етапі розвитку суспільства проблема підготовки вчителів до здійснення екологічного виховання учнів проходить складний шлях теоретичного осмислення та поглиблення своєї практичної значущості. Ми переконалися, що її вирішення є динамічним процесом, який дає змогу враховувати той стан буття спеціаліста, у якому він об'єктивно перебуває. Педагогічна діагностика та прогнозування спонукали нас до вдосконалення шляхів професійно-екологічної культури вчителів, урахування аспектів розвитку сучасних соціально-економічних, політичних, культурно-освітніх поглядів, які розкривають перспективи педагогічно-екологічної діяльності у навчальному процесі.

Значна увага у сучасній педагогічній науці приділяється формуванню екологічної культури особистості, починаючи з раннього дитячого віку, організації й удосконаленню системи екологічної освіти й виховання. Зокрема, методологічні підходи на засадах філософії та концептуальні положення означеної проблеми відображені у працях Г. Білявського, В. Бровдія, М. Дробнохода, М. Кисельова, Л. Лук'янової, Г. Пустовіта та ін. Питання розвитку та вдосконалення екологічної освіти й виховання учнів середніх, старших класів охарактеризовані у наукових працях В. Вербицького, О. Колонькової, С. Лебідь, Г. Новікової, О. Пруцакової, Г. Пустовіта та ін.

Мета статті – визначити педагогічні умови, які впливають на розвиток екологічної культури майбутніх учителів природничих спеціальностей.

Аналіз досліджень, які розкривають сутність поняття «екологічна культура особистості» свідчить, що серед науковців відсутнє єдине тлумачення цієї дефініції. Автори розглядають її як: складну рису особистості (Е. Король, І. Суравегіна, Є. Флешар); поняття, яке характеризує рівень ставлення людини до природи (С. Глазачов, А.

Захлебний, Е. Когай); цілеспрямовану творчу діяльність людини з опанування природного середовища (В. Крисаченко, А. Пирін); вид наукової і практичної діяльності (І. Зверев).

Е. Маркарян вважає, що екологічна культура повинна характеризувати здатність взаємодії суспільства не лише із природою, але й із соціально-історичним середовищем [4]. М. Стронг визначає екорозвиток як екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, при якому зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням середовища й деградацією природних систем [8].

Проведені дослідження дали змогу встановити, що в наш час у студентської молоді недостатньо сформовано екологічну культуру, не на належному рівні здійснено їхню практичну підготовку до охорони природи та відповідальності за збереження навколишнього середовища. Водночас очевидно, що рівень екологічної освіти й виховання учнів безпосередньо залежить від рівня розвитку екологічної культури вчителя природничих спеціальностей і його готовності до здійснення екологічної діяльності.

Цінними є дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до екологічного виховання учнів початкової школи (О. Дорошко, О. Біда) та старшокласників (М. Бойчева, О. Іванців, Т. Корнер, Т. Нінова, С. Совгіра, С. Стрижак, В. Танська, Г. Філатова, Е. Чернікова та ін.), оптимізації підготовки вчителя до різних напрямів професійної діяльності (В. Бездухов, О. Безпалько, В. Воробей, О. Главацька, О. Демченко, В. Денисенко, І. Зязюн, Д. Іванова, Ю. Кравченко, В. Кузьменко, Д. Пашенко, Г. Цибулько, В. Шахов та ін.).

Н. Левчук і А. Степанюк вважають, що еколого-педагогічна підготовка майбутніх учителів природничих дисциплін повинна ґрунтуватися на єдності навчальної та позанавчальної діяльності з предметів психолого-педагогічного і природничо-наукового циклів та на

впровадженні комплексного плану неперервної еколого-педагогічної підготовки протягом усього періоду навчання [2, с. 24].

У межах нашого дослідження виникла потреба у розгляді таких важливих складових екологічної культури, як «екологічна освіта» й «екологічне виховання». У дослідженні Є. Флешар екологічна освіта розглядається як процес, у результаті якого формуються відповідні знання та навички теоретичної і практичної роботи у галузі охорони навколишнього середовища. Автор зазначає, що саме завдяки екологічній освіті в структурі особистості формуються пізнавальні орієнтири й духовні цінності, які необхідні для відповідального ставлення людини до довкілля, позитивного та дбайливого ставлення до об'єктів природи [7].

Модель професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя до екологічного виховання учнів пропонує С. Совгіра. Означена модель включає такі компоненти: накопичення теоретичних екологічних знань, формування екологічного мислення, виховання екологічної свідомості, формування екологічного світогляду, набуття майстерності, здатність до самоосвіти, саморозвитку, самопізнання, забезпечення гармонійного поєднання екологічного світогляду й здатності до самоосвітньої, творчої, інноваційної діяльності, формування екологічного професіоналізму вчителя [5, с. 75-78].

У дослідженні О. Біди вибудовано модель теоретико-методичної підготовки вчителя початкових класів до екологічного виховання школярів на уроках природознавства, визначено критерії та рівні підготовленості студентів до здійснення природничо-краєзнавчої освіти молодших школярів, розроблено систему науково-методичного забезпечення процесу підготовки вчителя [1].

Тож, екологічне виховання має на меті формування у людини свідомого сприйняття довкілля, почуття особистої соціальної відповідальності за діяльність, що так чи інакше пов'язана з

перетворенням навколишнього природного середовища, упевненості в необхідності бережливого ставлення до природи, розумного використання її багатств.

Відзначаючи складну структуру екологічної культури, Б. Лихачов виділяє такі основні її аспекти: екологічна культура – результат діяльності людини з перетворення природного середовища в напрямку, що відповідає фізіологічним та соціальним потребам людини; екологічна культура характеризує рівень розвитку екологічної свідомості у соціальних суб'єктів, починаючи від окремої особистості й закінчуючи людством у цілому, у якому відображено ставлення до природного середовища як життєво необхідної екологічної цінності; екологічна культура – це творча діяльність людей щодо екологічного засвоєння природного середовища, під час якого створюються, зберігаються, розподіляються та споживаються екологічні цінності [3, с. 20].

На думку Л. Фенчак, основними педагогічними умовами формування екологічної культури є: реалізація неперервності екологічної освіти в процесі підготовки молодших спеціалістів шляхом урахування специфіки та вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності; відображення у змісті еколого-освітньої роботи регіональних екологічних проблем; екологізація виховної роботи технікуму чи коледжу на основі врахування народних звичаїв; реалізація діяльнісного підходу до формування екологічних знань, поглядів, переконань, норм поведінки студентів тощо [6].

Результати нашого дослідження доводять, що успішний розвиток екологічної культури студентів природничих спеціальностей зумовлюється реалізацією у закладі вищої освіти таких педагогічних умов: формування у молодих людей умінь аналізувати явища природи та бережливо ставитися до неї як до середовища свого існування; використання інтерактивних методів навчання, зокрема, методики

круглого столу, яка в активній формі дозволяє засвоїти базові теоретичні основи екології та вплинути на екоцентричну особистість студента за відносно короткий час; накопичення студентами необхідної інформації через відвідування інтернет сайтів; спілкування з досвідченими спеціалістами; поєднання аудиторної і позааудиторної природоохоронної роботи; використання соціальної екологічної реклами.

Важливим ланцюгом у процесі розвитку екологічної культури є польові практики із природничих дисциплін, під час яких студенти переконуються у необхідності здійснення суспільно значущих, екологічно виважених дій і вчинків. У майбутньому належно підготовлені учителі мають високий рівень сформованості екологічного світобачення, екологічної свідомості та мислення.

Література:

1. Біда О. А. Підготовка майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі: Теоретико-методичні засади : моногр. / О. А. Біда. – К. : Науковий світ, 2002. – 322 с.
2. Левчук Н. В. Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін до діяльності в галузі екологічної освіти на засадах сталого розвитку / Н. В. Левчук, А. В. Степанюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2010. – № 1. – С. 22-26.
3. Лихачев Б. Т. Экология личности / Б. Т. Лихачев // Педагогика. – 1993. – № 2. – С. 19-24.
4. Маркарян Э. С. Теория культуры и современная наука: Логико-методологический анализ / Э. С. Маркарян. – М. : Мысль, 1983. – 284 с.
5. Совгіра С. В. Підготовка майбутнього вчителя до екологічного виховання старшокласників (на краєзнавчому матеріалі) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. В. Совгіра. – Умань, 1999. – 228 с.

6. Фенчак Л. М. Формування екологічної культури студентів вищих аграрних навчальних закладів I–II рівнів акредитації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Л. М. Фенчак. – Тернопіль, 2006. – 19 с.
7. Флешар Є. Дидактичні основи підготовки студентів – майбутніх вчителів-біологів до реалізації екологічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 / Є. Флешар. – К., 2000. – 30 с.
8. Who speaks for Earth? : Ser. of distinguished lectures / Spons. by Intern. inst. for environmental affairs ; Ed. by Maurice F. Strong. – New York : Norton, 1973. – 173 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

Гузій І. С.,

аспірант кафедри педагогіки та соціального управління

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Сучасна концепція інноваційного поступу освіти і науки окреслює якісно нові вектори розвитку для вищої школи, згідно з якими нагальними у вирішенні постають завдання щодо осучаснення напрямів і спеціалізацій професійної підготовки відповідно до потреб ринку праці; оновлення змісту, методів, форм, технологій навчання; формування компетентних і конкурентоздатних, затребуваних у суспільстві фахівців.

Сьогоднішні глобалізаційні та інтеграційні світові процеси в політичній, економічній, соціокультурній і духовно-моральній сферах життя людини зумовлюють кардинальні зміни в педагогічній теорії та

практиці, стають одним з визначальних чинників актуалізації професійної підготовки. Особливої ваги набуває підготовка фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи з урахуванням розвитку освітнього простору, в якому формується особистість майбутнього фахівця.

Вимоги до сучасного фахівця передбачають його високу продуктивність, гнучкість, здатність адаптуватися до швидких змін умов функціонування галузі. Людству новітньої епохи необхідне нове мислення та ціннісні орієнтири “для становлення нового типу глобальної спільноти людей, здатних подолати те, що їх роз’єднує. Збільшення можливостей доступу до засобів отримання, зберігання та відтворення інформації подібне цунамі, що стимулює спільноту віднаходити об’єднавчі фактори окремих громадян нашої планети” [4, с. 12]. Сьогодні система інформаційного забезпечення потребує фахівців, здатних опрацьовувати значні обсяги інформації, класифікувати та використовувати їх.

Розв’язувати проблеми впорядкування діяльності з документами на підприємствах різної форми власності в Україні повинні спеціалісти-документознавці, які “професійно володіють методами аналізу документів, методами, що забезпечують звичайний та електронний документообіг, методами створення документів із використанням різних стилів опису та оформлення. Сучасні працівники служби документації повинні бути готові до ведення інформаційної боротьби з конкурентами, володіти глибокими знаннями з державної мови та документаційної лінгвістики” [2, с. 7]. Такі фахівці повинні досконало знати чинні стандарти і нормативні матеріали у галузі створення документів, володіти текстовими і графічними редакторами, вміти працювати у комп’ютерних мережах тощо. Це зумовлює потребу наукових досліджень проблеми формування та оновлення освіти фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Професійна освіта в контексті вирішення названих суперечностей передбачає якісне оновлення системи підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Перспективність цієї спеціальності зумовлена рядом об'єктивних чинників: зростання обсягів техніко-економічної, фінансової, технологічної, наукової та іншої документованої інформації; посилення значення високоякісного інформаційного забезпечення вищого керівництва всіх рівнів і напрямів соціального управління; впровадження новітніх інформаційних технологій, застосування глобальних світових мереж, вдосконалення засобів документування та розповсюдження інформації; зростання ролі інформаційних процесів у всіх сферах людської діяльності; створюються інформаційно-аналітичні підрозділи, інформаційно-рекламні агенції, розширюється коло центрів науково-технічної інформації [2].

Сучасна педагогічна наука стверджує, що для продуктивного засвоєння студентом знань і для його інтелектуального розвитку важливе значення має встановлення широких зв'язків як між різними розділами курсу, який вивчається, так і між різними дисциплінами загалом. Досвід показує, що інтегроване навчання, за якого матеріал доповнюється та повторюється іншими напрямами, дає набагато кращий результат порівняно з традиційним вивченням дисциплін.

Суть інтегративного підходу до навчального процесу полягає в тому, що встановлення зв'язків між знаннями та вміннями йде не від перебудови існуючих навчальних планів і програм, а шляхом дидактичного обґрунтування та перетворення реально існуючих зв'язків між поняттями, та явищами. Інтеграція знань передбачає перетворення традиційного змісту освіти та спрямування на формування системи інтегративних знань та умінь фахівця. Інтегральний підхід проявляється у баченні людини та її буття як основоположних чинників, що визначаються єдністю філософської культури мислення і гуманізму [1].

Інтеграція змісту професійної підготовки є методологічною базою підготовки кадрів формування суспільства знань і визначає методи розв'язання нагальних проблем.

Інтегративний процес має власну структуру. Зазвичай він має властивість подільності. У ньому можна виділити відносно відособлені і разом з тим супідрядні між собою етапи, проходження яких породжує якісні або кількісні зрушення в змісті (ущільнення або укрупнення знань, концентрацію різних способів дій тощо). Структура інтегративного процесу якраз і є логікою розгортання цілісності, особлива узгодженість інтегровано змісту з етапами його реалізації. Наявність такої структури означає певну стабільність інтегративного процесу. Це необхідна умова відтворюваності інтегративного процесу, багаторазового його повторення у навчальному процесі” [3, с. 35-36].

Концепція інтеграції базується на “основних положеннях філософії освіти, теорії педагогічних систем, структурно-функціональному і діяльнісному підходах, аналізі діючих педагогічних систем з позицій інтеграції, принципів цілісності та технологічності. З концептуального погляду інтеграція розглядається як складна педагогічна проблема, що дає змогу сформуванню цілісної системи загальних і фахових знань і вмінь майбутніх фахівців інформаційних технологій в процесі навчання” [3, с. 22]. Ця концепція визначає інтеграцію змісту професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи як засіб вирішення професійних проблем, спрямований на розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця.

Інтегративний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи забезпечує можливість постійного поповнення знань та розширення практичних умінь та навичок; формування конкурентоспроможного професіонала на основі інтегрованих знань, практичних умінь та професійно-ціннісних

орієнтацій. Реалізація інтегративного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи базується на таких концептуальних засадах як мотивації, компетентності, фундаменталізації, креативності, комплексності, неперервності, створення освітнього середовища та створення відповідного науково-методичного забезпечення.

Література:

1. Козловський Ю. М. Едукаційна інтегродогія [Текст] : монографія / Ю. М. Козловський, І. М. Козловська. Львів : Сполом, 2015. 360 с.
2. Концепція професійного спрямування (Вступ до фаху) : навч. посібник для студ. гуманітар. Факультету; спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність». Полтава: ПолтНТУ, 2017. 92 с.
3. Кошкина И. В. Интеграция предметно-содержательной информации на модульной основе : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Сарат. гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. Саратов, 1998. 175 с.
4. Маклюэн Г. М. Галактика Гутенберга : становление человека печатающего [монография]. Москва: Академический проект, 2005. – 496 с.

ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЕГЕРТОНА РАСРСОНА

Гук Л. І.,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов

Національний університет «Львівська політехніка»

З'ясовано, що початок формування системи шкільної освіти Канади пов'язують із формуванням освітніх систем провінцій Онтаріо та Квебек, що зумовлено історичними особливостями заселення території країни. Особливе зацікавлення викликає формування та розвиток системи освіти англосовної провінції Онтаріо, колишньої Верхньої Канади, оскільки освітню систему саме цієї провінції було взято за основу при формуванні систем шкільної освіти інших провінцій та територій англосовної Канади.

Встановлено, що на формування системи освіти Верхньої Канади вплинули певні чинники. Передусім, це політичний устрій провінції, завдяки якому генерал-губернатор провінції мав широкі повноваження і міг визначати курс освітньої політики відповідно до власного бачення її розвитку і потреб провінції. По-друге, це географічне розташування провінції, пов'язане із близькістю до Сполучених Штатів, що проявилось у наявності вчителів американського походження та використанні у школах американських підручників [1]. Ще одним чинником була колоніальна залежність Верхньої Канади від Великої Британії, у зв'язку з чим можна прослідкувати запровадження елементів освіти, аналогічних освіти Великої Британії і сприяння уряду у відкритті навчальних закладів – граматичних шкіл – призначених лише для освіти дітей еліти. Серед важливих чинників виокремлюємо вплив релігійних конфесій першопоселенців Верхньої Канади на формування системи освіти у Верхній Канаді. Більшість високопосадовців належали до англіканської церкви і підтримували ідею створення системи освіти, контрольованої урядом та церквою. Однак значна частина населення провінції належала до інших гілок християнства, які не бажали визнавати встановлення контролю саме англіканської церкви над освітою. У результаті

протистоянь освіта провінції повністю перейшла у підпорядкування уряду.

До чинників, що перешкождали поширенню освіти серед населення Верхньої Канади, варто виокремити постійну міграцію населення, необхідність освоєння нових земель та залучення дітей до сільськогосподарської діяльності з раннього віку [2].

Хоча з початку XIX ст. уряд приймав освітні закони, які регулювали діяльність граматичних, а згодом і загальних шкіл, однак систематичного фінансування шкіл та ґрунтовної законодавчої бази в освітній галузі не було.

Завдяки активній суспільній, політичній, громадській, просвітницькій та управлінській діяльності Е. Раерсона до кінця 70-х рр. XIX ст. сформувалась та розвинулась система шкільної освіти провінції Онтаріо, модель якої згодом була запозичена іншими провінціями англomовної Канади.

У статті розглянуто життєвий і творчий шлях видатного освітянина Е. Раерсона, який можна умовно поділити на чотири основні періоди: I період (1803-1824 рр.) – родинного виховання; II період (1824-1844 рр.) – священнослужительської та журналістської діяльності; III період (1844-1876 рр.) – формування педагогічних поглядів та управлінської діяльності; IV період (1876-1882 рр.) – науково-теоретичного узагальнення педагогічних поглядів. З'ясовано, що на становлення та розвиток особистості Е. Раерсона вплинула низка морально-етичних, суспільно-політичних та культурно-освітніх чинників. Серед них варто виокремити: релігійне виховання, здобуття освіти у граматичній школі м. Гамільтон, священницьку, журналістську та педагогічну діяльність Е. Раерсона. Значний вплив на формування педагогічних поглядів Е. Раерсона мали відрядження до Європи та Америки, під час яких він вивчав системи освіти різних країн [3].

Література:

1. Гук Л. І. Навчально-виховний процес у канадських школах початку ХІХ століття / Л. І. Гук // Педагогіка та психологія : досягнення та перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (01 грудня, 2012 р., м. Київ). – К. : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2012. – С. 10 – 12.
2. Гук Л. І. Особливості шкільної освіти Канади на початку ХІХ століття / Л. І. Гук // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський держ. пед. ун-т імені А. С. Макаренка. – 2013. – Вип. 1 (27). – С. 75 – 82.
3. Гук Л. І. Реформування навчальних програм загальноосвітніх шкіл на території Верхньої Канади у 1840 – 70-х рр. / Л. І. Гук // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Вип. 25. – С. 36-40.

INTERNET-BASED MATERIALS IN LEGAL CASE STUDIES

Zakonov S. P.,

Teacher of the foreign language department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kyiv Ukraine

Case studies are a feature of many professional courses such as business, law, engineering and medicine. Their purpose is to present students with some aspects of a real life scenario, through which they can apply and integrate knowledge, skills theory and any experience. The role of case studies varies from one profession to another: in medicine, case conferences can take the form of an enquiry as to whether there is anything else that can be done. On

business courses, students are presented with data concerning some aspects of an organization's business and a brief that could comprise some questions, a specific problem or a decision about "Where would you go, what would you do now?" For law learners legal case studies can be described as precedent, which represents the main learning approach and integrates language and subject learning methodology.

Legal case study fits the basic ESP principles since it is activity based, often uses authentic materials and involves learners in both individual and group work. "There is challenge, participation and the use of professional know-how. While working genre-specific oral or written instructions are practiced. It is a multi-skilled approach in which learners' attention is directed toward the task more than the language" [1, p. 167]

To help students develop their Internet and English skills we use materials containing a practical problem related to their own life goals. Students begin the course (input stage [4]) by doing Internet research on the specific legal problem (for example, copyrights) and specific precedent. The results of the research are presented to the group, analysed and valued by the other students. The next output stage [4] is organized as a role-play where students pretend to be in the situations typical for the study of law and the practice of law.

In some cases the language course focuses on developing written communication skills for common legal text types, such as letters and memorandums; and oral communication skills for telephone interviewing and follow-up; using the Internet as a resource. Using video and audio resources stimulates "increasing of the spoken English comprehension" [2, p. 6]

Because students are engaged in authentic and, to them, important communication as part of the course, they are highly motivated to identify weaknesses in their communication skills and seek assistance. They learn to address these weaknesses with the help of the teacher and through independent

on-line research. Having specific goal in mind allows them to “hone their Internet research skills, as students use modern communication tools” [3, p. 100]

The teacher acted as a guide and facilitator, providing sufficient instruction for students to get started, helping the students launch the projects, and supplying additional language or technology support along the way.

Students progress from direct introduction to immersion in project activity and gradually learn to take greater levels of responsibility for their own learning. Neither language nor technology is treated as an end in itself; rather, both are seen as means toward authentic and purposeful communication. According to the final survey, 90% of the students claim that the course helps them to develop language and technical skills as they work on a task important to their own future.

References:

1. Krashen G., *Second Language Acquisition and Learning*. Oxford: Pergamon, 1981. – 345 p.
2. Krois-Lindner A., *Introduction to International Legal English*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – 160 p.
3. Warschauer M., Shetzer H. & Meloni C., *Internet for English teaching*. Alexandria, VA: TESOL, 2002. – 177 p.
4. Willis J., *A Framework for Task-Based Learning*. Harlow: Longman, 1996. – 367p.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ СПІЛКУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ВУЗАХ

Козьміна Н. А.,

старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Професійно-орієнтоване спілкування іноземною мовою виконує функцію формування у фахівця іншомовної професійної реальності, яка включає його знання, навички і уміння в сфері іншомовної комунікації, що забезпечує можливість приймати активну участь у діалозі культур.

Задача навчити студентів професійно-орієнтованому спілкуванню є досить актуальною в контексті загальної проблеми вдосконалення підготовки фахівців. Процес вирішення цієї задачі починається з формування базових мовленнєвих навичок.

Викладач, перед яким стоїть така задача, має, перш за все, відібрати літературу, яку можна покласти в основу навчання професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою в умовах рідної культури, проаналізувати різноманітні види комунікативно-орієнтованих текстів зі спеціальності, визначити їх основні комунікативні особливості. Другим кроком буде виявлення та виділення лексичних особливостей в професійних текстах, що були відібрані. Далі йде аналіз та класифікація лексичних одиниць, які і будуть покладені в основу лексичного мінімуму майбутніх фахівців [1, с. 165].

Наступною задачею буде розробити ефективну систему комунікативних вправ і завдань на основі відібраних текстів та виділених структурних одиниць.

Процес навчання професійно-орієнтованому спілкуванню базується на практичному виконанні спеціально підібраних або розроблених викладачем вправ та завдань, спрямованих на формування навичок та вмінь професійно-орієнтованого спілкування [3, с. 285]. Умовно вправи та завдання можна позначити як 1) перед-комунікативні, які формують, активізують та закріплюють вживання виділених лексичних та граматичних одиниць, 2) комунікативні та 3) після-комунікативні, тобто контрольні.

Навчальні алгоритми з усіх видів мовленнєвої діяльності, які були створені в процесі тренування, активізуються та поступово доводяться до автоматизму. Різноманітні ситуативно-варіативні вправи направлені на активізацію лексичних та граматичних моделей. В процесі навчання створюються умови, які максимально наближені до реального мовленнєвого спілкування. Багаторазове повторення мовленнєвого зразку в процесі вільного спілкування сприяє його остаточному закріпленню.

Роль гри в процесі навчання професійно-орієнтованому спілкуванню є неocenenna. По-перше, саме тут створюється належна психологічна атмосфера для вільного професійно-орієнтованого спілкування студентів; по-друге, в процесі гри багаторазове повторення матеріалу не носить штучний характер, а відбувається природним чином. Маючи великі комунікативні, а значить і навчальні можливості для розвитку усного мовлення, саме гра найбільш точно створює атмосферу спілкування [2, с. 41]. Лексичні ігри тренують студентів вживати лексику в ситуаціях максимально наближених до реальних, активізують мовленнєво-розумову діяльність студентів, розвивають мовленнєву реакцію.

Розробляючи систему вправ, необхідно звернути увагу на загальну будову вправ, дозування складнощів, циклічність повторення матеріалу в малих дозах протягом довгого часу, доведення навичок до автоматизму. Головною умовою має бути постійна комунікативна орієнтованість на усне мовлення в рамках конкретних мовленнєвих ситуацій.

Література:

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку: Пособие для учителя. М: АРКТИ-Глосса, 2000.
2. Пассов Е. И. Урок иностранного языка в средней школе. – М.: Просвещение, 1988.
3. Щукин А. Н. Методика обучения иностранным языкам: Курс лекций. – М.: Изд-во УРАО, 2002.

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Костроміна К. О.,

вчитель математики

Бердянська загальноосвітня школа I-III ступенів №20

м. Бердянськ, Україна

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується стрімким зростанням обсягу наукової інформації і високоінтелектуальними технологіями суспільного виробництва, необхідна людина нової формації, здатна до активного творчого оволодіння знаннями, вміла застосовувати знання в нестандартних

ситуаціях, вміла працювати в команді, мотивована на успіх. Освіта вже зараз має давати людині не тільки базові знання, не тільки набір корисних і необхідних навичок праці, а й уміння самостійно сприймати й освоювати на практиці нову інформацію.

Математичні знання і вміння необхідні у всіх професіях, перш за все в тих, які пов'язані з природничими науками. Процес засвоєння математичних знань, які представлені як добре організована система взаємопов'язаних між собою елементів, формує системність і структурність мислення. Процес рішення математичних задач вимагає постійного проведення аналізу, порівняння та синтезу інформації. Робота з математичними поняттями розкриває процеси узагальнення та класифікації. Вивчення геометричних об'єктів дозволяє розвивати просторові уявлення та уяву. Доказ теорем розкриває процес побудови аргументації для проведення доказових міркувань. Таким чином, математика формує універсальні властивості мислення: системність, структурність, узагальненість тощо.

Отже, однією з головних цілей навчання математики є підготовка учнів до повсякденного життя, а також розвиток їх особистості засобами математики. Тому завдання системи освіти під час навчання математиці – розвиток загальних здібностей учнів, що дозволяють орієнтуватися в умовах невизначеності, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях. Це можливо в процесі формування компетенцій, а саме математичної компетенції [1].

Для досягнення цієї мети й отримання результату освітньої діяльності потрібно оптимально поєднувати традиційні та сучасні форми, методи, засоби навчання, при яких розвиваються і формуються компетентності кожного учня.

Навчальний процес повинен будуватися на завданнях різних видів, кожен з яких призначений для реалізації конкретних цілей.

Одним з активних методів формування математичної компетенції, який потрібно використовувати на уроках, є створення проблемних ситуацій, суть яких зводиться до виховання і розвитку творчих здібностей учнів, до навчання їх системі активних розумових дій. Ця активність проявляється в тому, що учень, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, сам отримує з нього нову інформацію.

Тому в процесі навчання головним є постановка перед учнями на уроках якоїсь маленької проблеми, а потім необхідність відповіді на поставлене питання.

При ознайомленні учнів з новими математичними поняттями, при визначенні нових понять знання не повідомляються в готовому вигляді. Тут доречно спонукати учнів до порівняння, співставлення і протиставлення фактів, в результаті чого і виникає пошукова ситуація. Наприклад, за допомогою використання власного практичного досвіду учнів, досвіду виконання ними практичних завдань. Пошукові ситуації в цьому випадку виникають при спробі учнів самостійно досягти поставленої перед ними практичної мети. Зазвичай учні в результаті аналізу ситуації самі формулюють завдання пошуку.

Вважаю, що активне використання в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій підвищує ефективність навчання, дозволяє змістовно і методично збагатити навчальний процес і, безсумнівно, є однією з умов досягнення нової якості загальної освіти в наших школах. Тому особливу увагу в своїй роботі приділяю формуванню ключових компетенцій учнів на уроках математики з використанням ІКТ, створюючи умови для оволодіння учнями компетенціями на уроках та в позаурочний час.

При вивченні математики роль інформаційних технологій підвищується в зв'язку з тим, що вони виступають як ефективний

дидактичний засіб, за допомогою якого можна формувати індивідуальну освітню траєкторію учнів. Така траєкторія виникає в результаті вибору особистісно значимого змісту навчання, його складності, типу завдань, їх якісного змісту, швидкості вивчення тощо.

Завдання вчителя – прищепити своїм учням звичку до наполегливої, самостійного, творчого праці, виробити в учнів уміння долати труднощі при вирішенні завдань, а також при будь-якій роботі, пов'язаній з навчальною діяльністю.

Одним із потужних важелів виховання працьовитості, бажання і вміння добре вчитися є створення умов, що забезпечують дитині успіх в навчальній програмі, на шляху від незнання до знання, від невміння уміння. До таких умов, безумовно, можна віднести процес вирішення нестандартних завдань – головоломок, на міркування і кмітливість.

Математичні ігри – технологія, що дозволяє, як ніяка інша технологія, розвивати ключові компетенції школярів, особливо математичну компетентність. Ігри ставлять учня в умови пошуку, пробуджують інтерес до перемоги, а звідси – прагнення бути швидким, зібраним, спритним, вміти чітко виконувати завдання, дотримуватися правил. В іграх, особливо колективних, формуються і моральні якості особистості. Ігри ставлять учня в умови пошуку, пробуджують інтерес до перемоги, а звідси – прагнення бути зібраним, спритним, спритним, вміти чітко виконувати завдання, дотримуватися правил [2].

Крім цього потрібно проводити й нестандартні уроки, які мають нетрадиційну структуру і призначені для збудження інтересу школярів до навчання, серед яких є: урок-гра, урок-подорож, урок-казка, урок-аукціон, урок-КВК, урок-змагання, вікторини тощо.

В ході проведення позакласних заходів, предметних тижнів можна практикувати написання казок, фантастичних історій, оповідань на задані теми.

Література:

1. Волосюк О. В., Онопченко С. В. Педагогічні аспекти прикладної спрямованості шкільного курсу математики. // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – С. 36-40.
2. Лук'янова С. М. Роль прикладної спрямованості в навчанні математики учнів 5-6 класів. // Didactics of mathematics: Problems and Investigation. – Issue#28. – 2007. – С. 222-227.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Пилипенко Т. С.,

вчитель спеціаліст

Бердянська спеціалізована школа I-III ступенів №16

з поглибленим вивченням іноземних мов

м. Бердянськ, Україна

На сьогодні, активізація пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів, завдяки урізноманітненню навчального процесу є однією з важливих проблем для педагогічної теорії та практики. Найрізноманітніші джерела інформації, які доступні сучасним учням, на жаль, сприяють розвитку пасивності, оскільки містять вже готову інформацію. Власне діяльність, яка включає в себе прагнення до пізнання, пошуку, творчості – не розвивається, а часто й зникає зовсім. Тож, зацікавлення школярів сучасним, інтерактивним, не «сухим» навчальним матеріалом є основною метою сучасного вчителя. Й тут на допомогу педагогу приходять інформаційні технології, як-от: світова мережа Інтернет, SMART-дошки, презентації в Power Point, науково-популярні

фільми, дидактичні ігри тощо. Науковець Д. Ходос наголошує, що «...будь-який метод поганий, якщо привчає учня до пасивності, і гарний, якщо пробуджує в ньому самодіяльність» [3].

Мета дослідження полягає у висвітленні доцільності використання сучасних методів активізації пізнавальної діяльності учнів старшої школи на уроках англійської мови. Показати їх ефективність у навчальному процесі.

Як зазначається в методичній літературі, старша школа (третій етап навчання іноземної мови) є завершальною у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Рівень навичок та вмінь усного і писемного мовлення, досягнути в основній школі, має бути підвищено.

Специфіка цього етапу навчання іноземної мови визначається також віковими характеристиками учнів, урахування яких має велике значення для досягнення цілей, передбачених програмою для 10-11 класів.

Для старшокласників є характерним більш високий рівень комунікативного розвитку: вони досконаліше володіють морфологічними та синтаксичними аспектами мовлення, зв'язністю, логічністю та послідовністю висловлювання. У мовленні старшокласників проявляються вміння аналізувати, робити висновки, прогнозувати. Усі ці особливості необхідно враховувати в процесі навчання ІМ.

Проект Ради Європи "Сучасні мови" передбачає підвищення ефективності навчання іноземних мов, зокрема, за рахунок передових методів і технологій, тобто методами активізації пізнавальної діяльності учнів. Великий інтерес викликають наступні методи:

- дискусійний (М. В. Кларін, Г. А. Китайгородська);
- метод рольових ігор (Г. А. Китайгородська, М. А. Аріян);
- метод проектів (Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркіна);
- використання мультимедійних (комп'ютерних) технологій.

Ці методи не можна назвати новими. Однак, їх застосування до цього часу не було системним. Вони пов'язані між собою тим, що їх форми і зміст дозволяють формувати, поряд із комунікативною компетенцією, окремі комунікативні та інтелектуальні вміння, які в сукупності складають уміння критичного мислення.

Дискусія дає можливість:

- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- сформувати певну культуру мови, вміння вислухати співрозмовника до кінця, не перебиваючи;
- ставлячи запитання, заперечуючи або, навпаки, погоджуючись;
- формувати свідоме ставлення до розгляду проблеми, активність в обговоренні проблеми, яка назріла, націленість на з'ясування причин її виникнення, а також на її вирішення. Мова, таким чином, є одночасно і метою і засобом навчання;

Н. Джава зазначає, що вміння вести дискусію у формі діалогу або полілогу – необхідна умова успішної спільної роботи учнів над проектом у малих групах. В процесі обговорення висуваються аргументи і контраргументи, вибудовується логічна послідовність доказів виступаючого. Учні вчать розглядати проблему з різних сторін, формулюють свою точку зору, роблять висновки [1].

Орієнтуючись на статтю Огієвича О. зазначаємо, що **дидактична гра** – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку [2].

Дидактична гра на уроках англійської мови є дуже ефективним засобом навчання. Доцільним є використання ігор чи елементів гри на кожному уроці. Це активізує діяльність учнів, вони захоплюються елементом змагання, їм подобається працювати у команді – так веселіше виконувати навіть складне завдання.

Метод проектів – це така організація самостійної діяльності учнів у межах ними ж обраної теми, що проводиться у два етапи: етап підготовки та етап висвітлення кінцевого результату цієї діяльності [3].

Метою проектної роботи є автономне вивчення окремим учнем того чи іншого матеріалу, який є часткою одного великого розділу.

Комп'ютер забезпечує й всебічний (поточний, рубіжний, підсумковий) контроль навчального процесу. Контроль, як відомо, є невід'ємною частиною навчального процесу й виконує функцію зворотного зв'язку між учнем і викладачем. При використанні комп'ютера для контролю якості знань учнів досягається й більша об'єктивність оцінки. Крім того, комп'ютерний контроль дозволяє значно заощадити навчальний час, тому що здійснюється одночасна перевірка знань всіх учнів. Це дає можливість викладачеві приділити більше уваги творчим аспектам роботи з учнями.

Як показує практика, із всіх існуючих засобів навчання комп'ютери щонайкраще "уписуються" у структуру навчального процесу, найбільш повно відповідають дидактичним вимогам і максимально наближають процес навчання англійській мові до реальних умов.

Застосування комп'ютерів на уроках англійської мови значно підвищує інтенсивність навчального процесу. При комп'ютерному навчанні засвоюється набагато більша кількість матеріалу, чим це робилося за той самий час в умовах традиційного навчання [3].

Отже, сучасні системи освіти характеризуються орієнтацією на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці начально-виховного процесу. Одним із найважливіших компонентів викладання англійської мови стає особисто-орієнтовна взаємодія учителя і учня. Перспективним шляхом модернізації загальної середньої освіти є впровадження інноваційних рефлексивно-предметних ігрових технологій.

Виходячи з усього згаданого вище, слід зазначити важливість використання інтерактивної моделі навчально-виховного процесу, яка передбачає використання інтерактивних технологій для різних форм організації навчання.

Література:

1. Джава Надія. Проблемні методи навчання іноземних мов. Дискусія. // Нова педагогічна думка. – 2005. – № 3. – С. 49.
2. Огієвич О. Дидактична гра – шлях до підвищення якості навчання і виховання учнів. Анотація досвіду//Нова педагогічна думка. – 2005. – №1. - С. 83.
3. Ходос Б. Метод проектів як один як один з прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів у викладанні іноземної мови // Рідна школа. – 2005. – №5. – С. 79 – 80.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ДОСКОНАЛІСТЬ ЯК ЦІЛІ ОСВІТИ ОБДАРОВАНИХ В АВСТРАЛІЇ

Скирда А. Є.,

*старший викладач кафедри мовної підготовки
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна*

Основою освітньої політики, австралійської навчальної програми й Австралійських професійних стандартів для вчителів (APST) є національна програма, викладена в Мельбурнській декларації про освітні цілі для молодих австралійців (MCEETYA, 2008) про справедливість і досконалість для всіх студентів, де термін «усі студенти» передбачає

різноманітних студентів. Справедливість – це не тільки надання всім студентам однакової освіти, але надання всім студентам рівних можливостей для навчання, що відповідає їх індивідуальним потребам.

Не випадково слово «якість» є невід'ємною частиною того, як ми досягаємо справедливості. «Якісні вчителі» (quality teachers) повинні знати, яким буде «якісний навчальний досвід» (quality educational experiences) для різних учнів, включно інтелектуально обдарованих [1, с. 3]. Без спеціального професійного навчання в області обдарованої освіти вчителі не мають можливості зрозуміти, визначити або забезпечити особливі потреби обдарованих студентів. У результаті чого багато обдарованих студентів не отримують відповідних освітніх можливостей і знаходяться під загрозою кинути навчання, мати недостатню академічну успішність або погані психологічні наслідки. Коли вчителі отримали відповідне професійне навчання, вони розуміють і ефективно реагують на потреби обдарованих студентів, тоді і система освіти може насправді ефективно працювати над досягненням досконалого рівня всіх студентів і отриманням рівного доступу до відповідної освіти для всіх студентів (у тому числі обдарованих і талановитих). Ключовим фактором є «якість вчителя» (teacher quality), що не підлягає обговорюванню, яка закладена в положеннях про якість освіти для обдарованих студентів.

Навчання обдарованих студентів може розглядатися як покращення загальної освіти, а також як внесок у загальне вдосконалення системи освіти, оскільки є невід'ємним у задоволенні потреб обдарованих студентів та узгоджується з цілями загальної освіти для досягнення досконалості та справедливості для всіх студентів.

Більшість штатів і територій Австралії мають волонтерські асоціації обдарованих, які надають системну підтримку викладачам, у тому числі проведення конференцій, надання необхідних ресурсів і професійних порад. Викладачі можуть отримати доступ до своєї місцевої

асоціації через веб-сайт Австралійської асоціації освіти обдарованих (AAEGT). AAEGT також проводить дворічні конференції та публікує Австралійський журнал з освіти обдарованих (Australian Journal of Gifted Education). Слідом за запитом Сенату, федеральний уряд профінансував розвиток онлайн-професійних навчальних модулів (GERRIC), які також знаходяться у вільному доступі.

На думку Комітету Сенату освіта обдарованих повинна бути частиною професійної програми підготовки для вчителів, для того щоб вони стали ефективними вчителями для будь-яких студентів. Для викладачів такої якості необхідним є підготовка та здобуття навичок з виявлення обдарованості та диференціювання відповідним чином навчального плану, особливо в загальних класах. Проблеми освіти обдарованих мають важливе значення для розвіяння упереджених уявлень і негативного ставлення, що виникають через брак відповідної підготовки викладачів.

Дослідження, представлені Австралійськими науковцями, змусили Комітет Сенату зробити висновок, що коли вчителі не є достатньо освіченими у сфері обдарованості, вони більш схильні ототожнювати дітей домінуючої культури з гарною поведінкою, як обдарованих та навряд чи помічають обдарованість серед студентів з низкою академічною успішністю або груп культурних меншин [2, с. 9]. Саме ця причина підкреслює необхідність професійного навчання викладачів у галузі освіти обдарованих для того, щоб усі викладачі визнавали різноманіття обдарованих студентів, яких можна знайти у кожній культурній і соціально-економічній групі незалежно від їх географічного розташування. І обдаровані студенти з достатнім рівнем академічної успішності і з недостатнім рівнем, яких не ідентифікували як обдарованих, знаходяться у незадовільному освітньому середовищі, доки

вчителі не стануть обізнаними щодо їхніх особливих навчальних потреб та навчатися відповідній навчальній та педагогічній поведінці.

Розвиток студентів слід розглядати цілісно. Інтелектуальний розвиток буде зростати, коли розвивається та підтримується емоційний розвиток загалом. У Південній Австралії працює Програма добробуту студентів (DECS, 2007-Department of Education and Children Service – Департамент освіти і служби дітей), яка містить соціальні, емоційні, духовні, інтелектуальні та фізичні аспекти розвитку, виходячи з переконання, що навчання та добробут взаємозалежні, а також що викладачі можуть позитивно сприяти добробуту студентів. Оцінка програми «KidsMatter» у школах Південної Австралії визначила, що коли вчителі свідомо й активно включають «соціальне та емоційне навчання» (Social and Emotional Learning) в свої плани і програми, психічне здоров'я та добробут студентів значно покращується [3, с. 13]. Крім того, значно покращується й академічна успішність студентів.

Серед світових науковців (М. Нейхарт (M. Neihart), К. Невіл (C. Neville), М. Пічовські (M. Piechowski), С. Толан (S. Tolan), Дж. Петерсон (J. Peterson), Л. Портер (L. Porter)), що займаються проблемою обдарованості, ведуться дискусії щодо того, чи є обдаровані студенти соціально й емоційно більш стійкими, ніж їхні однолітки, чи обдарованість надає їм загальну вразливість, яка є фактором ризику для обдарованих студентів і вони можуть отримати емоційний неспокій або навіть соціальну травму. За словами К. Дабровські (K. Dabrowski) [4, с. 34], деякі обдаровані та талановиті студенти випробовують світ через підвищену чутливість і напруження, що може поставити під загрозу їхню соціальну та емоційну адаптацію, а це може негативно вплинути на їхню академічну успішність. Коли вважається, що вони відрізняються від своїх однолітків, це не є просто реакція викладачів та суспільства загалом, але ж є проявом відсутності належної підтримки, яка може призвести до

проблем з пристосування обдарованих студентів до суспільства. Навчальне середовище, яке опікується емоційним розвитком, та програма з «соціального й емоційного навчання» (Social and Emotional Learning) будуть сприяти розвитку обдарованих студентів, які є соціально та емоційно вразливими.

«Підхід рівня обслуговування» (Levels of Service), який використовується для обдарованих студентів що навчаються у загальних умовах, де пропонуються найбільш інтенсивні положення відповідно до індивідуальних потреб студента, і де вживається поточне офіційне та неофіційне оцінювання, є подібним до підходу, що називається «відповідь на втручання» (Response to Intervention). За цією точкою зору, існують значні переваги для всіх студентів якщо викладач забезпечує багатий якісний диференційований навчальний план. Однак деякі обдаровані та талановиті студенти можуть потребувати більш просунутих варіантів, а деякі можуть вимагати ще більш просунутих, індивідуально розроблених положень, що відповідають їхнім особливим потребам у навчанні.

Згідно з дослідженнями К. Роджерса (K. Rogers) [5, с. 389] існує п'ять ключових елементів положень (щоденний виклик, прискорення, самостійні проекти, соціалізація з однолітками та диференційована навчальна програма) мають вплив на професійного навчання вчителя; учителі повинні бути впевнені, що вони можуть планувати та впроваджувати навчальні можливості для обдарованих студентів, які послідовно відповідають їхнім навчальним потребам.

Виходячи з того, що більшість обдарованих і талановитих студентів навчаються у загальних класах, фактично всі вчителі є вчителями обдарованих студентів. Підтвердження цього факту можна знайти у дослідженнях багатьох австралійських науковців. Так, у працях Д. Саусвік (D. Southwick) [6, с. 12], а також у доповідях Комітету з питань освіти та підготовки, які стверджують, що обдарованих студентів можна

знайти в усіх школах, у всіх культурних, мовних, соціально-економічних середовищах Австралії незалежно від їхнього географічного розташування. Але, на жаль, досі реальність полягає в тому, що багато обдарованих студентів залишаються невідомими та недоосвіченими. Обдаровані та талановиті студенти можуть навчатися швидше на «рівні складності», який випереджає їхній вік, але обов'язково у навчальному середовищі, що забезпечує відповідні виклики та надає соціально-педагогічну підтримку. Їхні природні здібності не є гарантією успіху, тому що обдаровані студенти можуть нудьгувати, мати недостатню академічну успішність або навіть кинути школу у разі, якщо навчальна обстановка не відповідає їх особливим потребам в освіті, якщо вони не отримують відповідної соціально-педагогічної підтримки.

Література:

1. Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority (ACARA). [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.australiancurriculum.edu.au/>
2. Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL) / – Victoria, Australia: AITSL, 2011. – P. 21-25.
3. Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL) / – Victoria, Australia: AITSL, 2011. – P.14-18.
4. Dabrowski K. & Piechowski M. Theory of levels of emotional development/ K. Dabrowski & M.Piechowski // Oceanside, NY: Dabor Science. – 1977. – P.34-38.
5. Rogers K. Lessons learned about educating the gifted and talented / K. Rogers // Gifted Child Quarterly. – 2007. – №51 (4). – P.382-396.
6. Southwick D. Inquiry into the education of gifted and talented students / Victoria: Government Printer. – 2012. – P.32-38.

*IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«НАУКА ТА ОСВІТА В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»**

Тези доповідей

Частина II